Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ.
БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ. МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 132 (16955) | 1985 оной июниин 8, суббото | Сэн 3 мүнгэн.

КПСС-эй ЦК-гай ПОЛИТБЮРОДО

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой эзлжэзтэ заседани боложо, ороной ажахын, социально-соёлой хүгжэлтын ба үласхоорондын политикын хэдэн асуудалнуудые зүбшэн хэлсэбэ.

Ажалай бүтээсэ дэзшэлүүлхэ, ажалайнь хэмжээгээр түлбэри түлөхэ социалис гол ёныые бэхижүүлхэ зорилготойгоор ажалай нормо табилгые саашадань нарижуулан һайжаруулха асуудалнуудые хаража үзэһэн байгаа. Нормо табилгын гурим эрдэм, техникын түйлалтануудые эдэбхитэйгээр нэбтэрүүлгэдэ, үйлэдбэриин технологиие хүгжөөлгэдэ, эмхидхэлые һайжаруулгада, бүтээн гаргагдаһан продукциин өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулгада, мүн хүдэлмэрилэгшэдэй материальна урмашуулые дээшэлүүлгэдэ үүргэ нүлөө үзүүлхэ ёһотой гэжэ тэмдэглэгдэ.

Байгша ондо ургаса хуряалгада, хүдөө ажахын продуктнуудые, тэжээл бэлдэхэлгэдэ, мүн малай үбэлжэлые амжалтатайгаар үнгэргэлгэдэ колхоз, совхозуудай, транспортна болон бусад эмхинүүдые бэлдэхэ талаар нэмэлтэ хэмжээнүүд Политбюрогой заседани дээрэ хараалагдаһан байгаа.

Ургаса хуряалгын техникэ, транспортна хэрэгсэлнүүдые, тушаан абалгын пунктнуудые, тэжээлэй цехүүдые, мал ажалай байрануудые саг соогоо, һайн шанартайгаар бэлдэхэ зорилго министерствэнүүд болоч албан зургаануудай нютагай партийна болон совет органуудай, агропромышленна нэгэдэлнүүдэй, колхоз, совхозуудай ба бусад эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй урда табигдаба. Хүдөө ажахыда хуряалгын машинануудые, ашаанай автомобильнуудые, запас частьнуудые, материально-техническэ бусад хэрэгсэлнүүдые эльгээхэ хэрэгые хурдадахаар, тэжээл хадагалха түхеэрэлгэнүүдые ашаглалгада оруулхаар хараалагдаа. Ургаса хуряалга дээрэ хүдэлмэри эмхидхэлгын түрүү арга онолнуудые нэбтэрүүлгэдэ, социалис мүрысөө үргөөр дэлгэрүүлгэдэ, бий байгаа арга ноосэнүүдые бүри гүйсэд дуурэнэр хэрэглэлгэдэ, продукци гэалтэ хоролтодо оруулалтые усадхан зайсуулгада онсо анхарал хандуулагдаба. Мал ажалай эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые бүдүүн ба шэмэтэ тэжээлээр хангахын тула республика, хизаар болон область бүхэн ехэ юумэ хэхэ зэргэтэй гэжэ тэмдэглэгдэ.

1986-2005 онуудта Ленинград хотые, Ленинградай областиине хүгжөөлгын генеральна түсэбэй технико-экономическа үндэһэ һуурие Политбюро һайшааба. Энэ документын үндэһөөр город болон областиин бүхы барилгануудые эршэмтэйгээр үргэдхэгдэхэ, коммунальна ажахы хүгжөөгдэхэ, хүн зон уһаар, элшэ хүсөөр, дулаагаар һайса хангагдаха, эрхэтэдые транспортаар хангалга һайжаруулагдаха, оршон тойронхи байгаали хамгаалагдаха байна. Элүүрые хамгаалга хүгжөөгдэхөөр, худалдаа наймаанай ба ниитын эдэз хоолой материальна базаа бэхижүүлэгдэхээр, хүн зоной ажаһуудалай бүхы зүйлнүүд арьбадхагдахаар, һургуулида ороодуй хүүгэдэй болон һургуулиин эмхи зургаанууд олошоруулагдахаар хараалагдана.

Хүн зоной элүүрые хамгаалгада физическэ культура болон спортын үүргые дээшэлүүлгэдэ хабаатай зарим асуудалнууд Политбюрогой заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ. Совет хүнүүдэй ажабайдалда физкультура болон спортые улам эдэбхитэйгээр нэбтэрүүлжэ, тэрэнэй үнэхөөрөшье олоной хабаадалгатай, ашаг үрэ ехэтэй болгодохынь тула шухала дурадхалнуудые бэлдэхэ тухай даалгабаринууд СССР-эй Спорткомитедтэ, тэрээндэ хабаатай бусад министерствэнүүд болон албан зургаануудта үгтэһэн байна.

Хани ёһоной албанай хэрэгээр СССР-тэ ерэһэн Чехословакиин Коммунис партиин ЦК-гай Генеральна секретарь, ЧССР-эй Президент Г. Гусагтай нүхэр М. С. Горбачевой хэһэн хөөрэлдөөнэй дүнгүудые Политбюро хаража үзөөд һайшааба. Аха дүү ёһоной хани барисаанай, үгэзэ ойлголсолгын оршон байдалда үнэгэрһэн хөөрэлдөөн аха дүү хоёр партиин ба гүрэнэй хоорондохи харилсаа холбоое бэхижүүлгэдэ шэнэ ехэ алхам болоһон байгаа гэжэ тэмдэглэгдээ. Совет-чехословак хөөрэлдөөнүүдэй үедэ үгэзэ ойлголсолго, 2000 он хүрэтэрхи үедэ Экономическа ба эрдэм-техникын харилсаанай удаан болзорой программада Москвада гар табилга манай оронуудай хоорондохи бүхы харилсаае бүри үндэр дээрэ хэмжээндэ гаргахын, аха дүү арадуудай аша туһада тэдэнние улам баяжуулгахын тула шэнэ хараа түсэбүүдые нээнэ. Эдэ үгэзэ ойлголсолгонуудые шууд сэхээр бэелүүлгэ социалис хани харилсаата оронуудай нэгэдэлые, жагсаалые бэхижүүлхэ талаар КПСС-эй хэлбэришэгүй хараа шэглэлһээ үндэһэтэй политическэ шухала зорилго болоно.

РСФСР-эй делегациин Канадада ошожо ерэһэн тухай нүхэр В. И. Воротниковой мэдээсэлые шагнаха зуураа, Политбюро һайшаагаад, манай арадуудай эб найрамдал болон уласхоорондын харилсаае бэхижүүлгын аша туһада энэ оронтой али алиндаа ашатай туһатай харилсаае саашадань хүгжөөхые Советскэ Союз хүсэжэ байна гэжэ тэмдэглэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюро зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалнуудаар зохихо шидхэбэринүүдые баталан абаһан байна.

ТАСС

ШЭНЭ һОНИН

МОСКВА ЕРЭБЭ

КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй, СССРэй Министрнүүдэй Советэй уряалаар БКП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, НРБ-гэй Түрэнэй Советэй Түрүүлэгшэ Т. Живков хани ёһоной албанай хэрэгээр июниин 6-да Москва ерэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо В. В. Кузнецов, КПСС-эй ЦК-гай секретарь К. В. Русаков болон бусад тусхай тушаалтад аэродром дээрэ тэрэниие үгтаа.

(ТАСС).

«СОЮЗ Т-13» НИИДЭЛГЭЕЭ ҮРГЭЛЖЭЛҮҮЛҺЭЭР

НИИДЭЛГЭ ЗАЛАН ХҮТЭЛХЭ ТҮБ. (ТАСС). Владимир Джанибеков болон Виктор Савиныхы гэшэдэй хүдэлмэриин үдэр июниин 6-да Москвагай сагаар 20 часта дүүрэбэ.

Ниидэлгын программатай зохилдуулан, космонавтнууд онгосын түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүдэй ямараар хүдэлжэ байһые шалгаа. Газарые дүрбэдэхэ тойрохо үедөө ниидэлгын замые шалгаһан байна.

Мүнөө үедэ «Союз Т-13» гэжэ онгосо нимэ параметрнүүдтэйгээр ниидэнэ:

— Газарай нюрууһаа эгээл саада захань — 338 километр;

— Газарай нюрууһаа эгээл наада захань — 304 километр;

— 90,8 минута соо Газарые тойрон дабшана;

Замайнь һөөлжүү—51,6 градус.

Июниин 7-до экипаж «Союз Т-13» онгосын түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүдые тааруулан табиха туршалгануудые хэһэн байгаа.

Космонавтнууд Джанибеков, Савиныхы гэгшэдэй бэе махабад һайн. Ниидэлгэ гэмгүй һайнаар үнгэриэ.

ЭЛҮҮРЫЕ ХАМГААЛГА БА АМГАЛАН БАЙДАЛ

«Элүүрые хамгаалга-85» гэжэ уласхоорондын выставкэ июниин 6-да Москвада хаагдаба. 24 ороной мянга гаран фирмэнүүд элүүрые хамгаалгын, медицинын эрдэм-техникын, эмнэлгын препарадуудые үйлэдбэрилгын шэнэ түйлалтануудые эндэ табигдажа харуулагдаһан байгаа. «Элүүрые хамгаалга ба амгалан байдал—мүнөөнэй ба эрэдүйн үетэндэ» гэһэн выставкын уряа медигүүдэй энэрхы һайхан уг зорилготой байһые, манай бүмбэрсэг дэлхэйн эрэдүйн амгалан тайбан байдалда этигэн найдажа байһые элирхэйлэн харуулна.

Медицинын оньһон техникын талаар СЭВ-эй залан хүтэлбэрилгын түбэй хүтэлбэрилэгшэ, профессор Б. Леонов выставкын дүнгүүдые тайлбарилхадаа, баруунай олохон оронуудай фирмэнүүдэй түлөөлэгшэд совет элүүрые хамгаалгын хүдэлмэрилэгшэдэй амжалтануудаар, дүй дүршэлөөр һоширхожо байһанаа мэдүүлээ гэжэ тэмдэглэбэ.

(ТАСС).

КПСС ЦК СЪЕЗД

ҮБҺЭШЭДЭЙ ЗВЕНОНУУД БАЙГУУЛАГДАА

Ниитынгээ адууһа малда эрхим шанартай үбһэ тэжээл ехээр бэлэдхэжэ абаха зайлуулашагүй шухала зорилгын табигдаад байһан мүнөө үедэ Баргажанай районой Бодоной совхозой хүдэлмэришэд сабшалангайнгаа ургаса сүм хуряжа абахаар эртээнһээ горитойхон бэлэдхэл хэнэ. Һаяхан боложо үнгэрһэн совхозой дирекциин, партбюрогой болон профкомой хамтын заседани дээрэ үбһэ хуряалгаа эмхитэйгээр үнгэргэхэ тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдэжэ, тэжээл бэлэдхэхэ звенонууд байгуулагдаа. Удаань тус ажахыда үбһэшэдэй звенонуудые хүтэлбэрилэгшэдэй, луговодуудай хамтын суглаан зарлагдажа, совхозой үбһэшэд байгша ондо 40 мянган центнерһээ бага бэшэ үбһэ һүрилжэ бэлэдхэхээр дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялга баталан абаа. Энэ суглаанда эрхимлэһэн луговодуудые, үбһэшэдые урмашуулха гурим, ажалайнь түлбэри зүбшэн хэлсэгдээ.

Мүнөө тус ажахыда морин косилкатай гар хажууршадай 16 звено байгуулагдаа. Бухы звенонууд хэрэгтэй зэмсэгүүдөөр, машинануудаар хүсэд хангагдаһай. Байгша ондо эндэхи үбһэшэд сабшалан үбһэеэ тусгаар шарга дээрэ һүрилхэ юм. Тиимэһээ үбһэ хуряалгын эхилтэр тракторай 80—100 шарга бэлдхээр шиидээ. Үбһэеэ шарга дээрэ һүрилхэдэ, илангаяа үерэй уһанда абтадаг сабшаланда таарамжатай юм. Эртээннээ энэ ажалдаа бэлдэһэн дурсагдаша ажахын үбһэшэд Баргажан голой үерлэхэдэ уһанда абтадаг Хабаржаанай сабшалан дээрэхи ногоое түрүүлэн, июнь һарын 15-һаа сабшажа хуряахаар хараална.

Эдэ үдэрнүүдтэ совхозой луговодууд даалгагдаһан сабшаһангаа хоёрдохёо уһалжа захаланхай.

Ц. ХОБРАКОВА.

Улаан-Удын М. И. Калининай нэрэмжэтэ локомотивна депогой эгээл томо механическа цехтэ 70 гаран хүн хүдэлдэг юм. 6-дахи разрядай токарь, КПСС-эй гэшүүн Петр Николаевич Зык дүшэн жэл хүдэлжэ ябана. Тэрэ 11-дэхи табан жэлэй даабари байгша оной апрель һара соо дүүргэһэн байха юм. Тэрэ ажалай ветеран, цехэй партгрупорг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденто П. Н. Зык.
С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ХОЛЫН БЭЛШЭЭРИДЭ

КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленум дээрэ баталагдан абтаһан ороной Эдеэ хоолой программые бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө тэмсэлдэ ороһон Түнхэнэй районой Саяанай совхозой адуушад һүрэгөө саашадань олошоруулхын хойноһоо оролдолго гаргаа хүдэлжэ байна. Мэнэ һаяхан эдэнэр сугларжа, зунай элдин сагые зүбөөр хэрэглэхэ тухай асуудал зүбшэжэ, дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялганнуудые баталан абаба. Тиихэдээ энэ дүрбэн һарын туршада адуушад ажахынгаа 800 толгой адуу моридые һайн бэлшээридэ манажа, хүсэ шадалыень нэмээхэ, тэдэнээ нилээд таргалуулха хүсэлэнтэй. Тэдэнэр хүхэ ногооной сагта нэгэшье толгой мориие гарзада оруулангүйөөр харуулхын, абаһан түл түрсэеэ бүрин бүтэнөөр түлжүүлхын хойноһоо оролдохо болоно. Иигэжэ адуушад энэ хугасаа соо дүн хамта 450 центнер адуунай мяха нэмээхэ зорилготой юм.

Тус ажахыда һүүлэй жэлнүүдтэ нютагай үүлтэрэй адуун олошоруулагдажа байнхай. Иимэ морид хада уулаар, ой тайгаар элдэб газарай эрхэ байдалые жэншэдгүй дабажа гарадаг. Ушар тиимэһээ совхозой мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд энэ үүлтэрэй адуун һүрэгые саашадань олошоруулха хэрэгтэ анхарал бодолоо хандуулна.

Адуушад һүрэгүүдээ туужа, хадата бэлшээридэ гараба.

Ж. ЮБУЖАЕВ,
манай корр.

Хүдөө ажахын ШЭНЖЭЛЭЛ

Тодорхой хэмжээ абаха

Буряадай АССР-эй Статистическэ управлениин согсолһон тоо, мэдээнүүдые зэргэсүүлэн харахада, Хойто-Байгалай районой ажахынууд гүрэндэ һу худалдахаар хараалагдаһан байгша онойнгоо түрүүшын хахад жэлэй түсэбые болзорһоонь уридшалан дүүргээ. Тиихэдэ Түнхэнэй район мяха тушааха, Загарайн район үндэгэ худалдаха даабаряа уридшалан бэлэтүүлһэн байна. Һүүлэй үедэ Хяагтын, Захааминай, Сэлэнгын болон бусад районуудай ажахынууд һу үйлэдбэрилжэ, гүрэндэ тушаалгаяа хараа байса дээшэлүүлнэ. Жэшээлбэл, Хяагтын районой колхоз, совхозууд үнгэрһэн май һарын хоёрдохи хахадта һу һаажа тушаалгаяа түрүүшын хахадһаа 40 процентээр нэмээһэн байна. Энэ ямар ушарһаа туйлагдааб гэбэл, районой һу һаалиин олохон фермэнүүд зуналандаа эртээнһээ нүүлгэгдэжэ, һүрэг үнэздынь шэмэтэй ногоогоор элбэг бэлшээридэ түхэреэн сүүдхын туршада адуулагдадаг болоо юм. Тусхайлбал, тус районой Хираанай-Адууй һаалиин, фермын коллектив нажарайнгаа байрада нүүжэ гарахаһаа урид 178 үнэзнһээ үдэртэ 6 центнер шахуу һу һаажа тушаадаг байһан һаа, мүнөө һүүлэй арбан үдэрэй туршада хоног бүри 10 гаран центнер һу тоһоной заводто эльгээнэ. Тус фермын коллектив бүхы үнэздээ һүниндөө бэлшээжэ, тунгалаг уһаар үндалуулхаһаа гадна, тэжээлэйнгээ цех соо нэмэлтэ тэжээл эһээжэ буйлуулаад, эдюулдэг байна. Мүн энэл районой «Дружба» колхозой һу һаалиин фермэнүүд зунайнгаа байрада гарахаһаа хойшо һүүлэй арбан хоногой туршада һу һаажа, гүрэндэ худалдалгаяа 42 процентээр дээшэлүүлээ. Үнгэрһэн май һарын хоёрдохи хахадта Ахын, Хурамхаанай, Прибайкалиин, Хойто-Байгалай районуудай ажахынууд гүрэндэ һу худалдалгаяа нёдондоной энэ үеынхиһөө 3-һаа 17 процент хүрэтэр дээшэлүүлжэ шадаһан байна. Тиин гэһээ Мухар-Шэбэрэй, Хэжэнгын, Яруунын, Түнхэнэй, Хориин районуудта үнеэдэйнь һу шэмэ нэмэнгүй.

Һүүлэй үдэрнүүдтэ республика доторнай хаа хаанагүй хура бороо орожо, бэлшээриин ногоон пэгшын ургаа. Бороогой һүүлээр газаа дулаержа захалхадань, һүрэг малаа бэлшээхэдэ зохид болобо. Энэл үедэ бэлшээриеэ зүбөөр хэрэглэжэ шадагшад үнеэдэйнгээ һу шэмые заабол дээшэлүүлхэ байна.

Зунай түрүүшын һарын гараад байһан мүнөө үодэ үнеэдэйнгээ һу шэмыень шадамараар нэмээжэ, сагаан эдеэ гүрэндэ тушаалгаар гэгдэлһээ гараха гээшэ ажахынуудай коллектив бүхэнэй тон шухала зорилго мүн. Тиимэһээ мүнөө үедэ районуудай һаалиин фермэнүүдэй малшад үнеэдээ түхэреэн сүүдхын туршада ногоо элбэгтэй гэзараар бэлшээжэ, уһаар хангахаһаа гадна, эһээгдэжэ шанаржуулагдаһан тэжээлээр эдеэлүүлхэ худалдамреэ таһалдуулангүй ябуулха ёһотой. Зунай бэлшээридэ үнеэдээ үдэрэй гурба дахин һаахада, һүн ехээр абтадаг. Фермэнүүдэй һаалишан, мэргэжэлтэ бүхэн һаагдаһан һүнэй шанарта онсо анхарал хандуулха зэргэтэй. Тиихэдээ һаагдаһан һүеэ тэрэ дороо хүргэжэ, фермэдээ үни удаан саг соо байлгангүй, тоһоной заводто эльгээхэ болоно.

Малай, шубуунай мяха гүрэндэ тушааха хахад жэлэй түсэб 70 процентдэ хүргэгдэхэй. Һүүлэй дүнгөөр Хойто-Байгалай, Ахын, Сэлэнгын, бусад районуудай ажахынууд мяха худалдаха түсэбөө дүүргэхэ дүтэлэнхэй. Тиихэдэ Загарайн районой колхоз, совхозууд түсэбһөө гадуур 270 тонно малай, шубуунай мяха тушаахаар хараална.

Тиин гэһээ Баргажанай, Яруунын, Кабанскын, Хэжэнгын, Мухар-Шэбэрэй, Улаан-Удын, Хориин районуудта малай, шубуунай мяха тушаахахад жэлэйнгээ түсэбые дүүргэхэнь бэрхэтэйхэн болонхой. Эдэ ажахынуудай колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд байгша оной түрүүшын хахадта тушаагдаха малаа һүрэгөө амяарлаад, шэмэтэй тэжээлээр эдеэлүүлжэ, хүсэд таргалуулхаараяраха хэрэгтэй.

Республикымнай шубуушад үндэгэ гүрэндэ худалдаха зургаан һарынгаа түсэбые бэелүүлхын тула горитойхон оролдолго гаргаха болоно. Тобшолбол, энэ жэлэйнгээ зургаан һарын түсэбүүдые сүм дүүргэхэ гээшэ ажахы, бригада, ферма бүхэнэй нангин уялга мүн.

(Энэ шэнжэлэл республикын хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэхэ ба шанарыень хинаха талаар гүрэнэй инспекциде бэлдэгдэбэ).

ЭКОНОМИЧЕСКА ЗҮБЛӨӨН

...үүдтэ республикымнай ажахынуудта ажалай ...жуулан һайжаруулха, мүн шэнэ түрүү онол ...нэбтэрүүлхэ худалдэмри аша үрэтэйгөөр ябуулгай ашаар олохон колхоз, совхозуудай эконо...нгүүд улам дээшэлжэ байнхай.

Улаан-Удэдэ, Политическэ гэгээрэлэй байшан ...ын худөө ажахын экономикын болон бухгалтерийн ...хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн боложо үнгэ...вондэ арадай депутадуудай районно Советүүдэй худөө ажахын управлениин һалбаристи холбооной ба түсэблэлгын таһагуудай ...орлогшонор, түсэблэлгын-экономическа та...нигууд, ахамад экономистнууд, хиналта. ...дэмэриин талаар бухгалтернууд, ахамад бухгорлогшонор, колхоз, совхозуудай, ажахынууд ...едприятинуудай ахамад экономистнууд, бухдөө ажахын министерствын, «Птицепром» трестын, «Плодоовощхоз» нэгэдэлэй экономикын болон бухгалтериин албанай хүдэлмэрилэгшэд хабаадалсаа.

Экономическа тус зүблөөн дээрэ, республикын худөө ажахын министр **Н. Н. Найданов** «КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1985 он) Пленумэй эрилтэнүүдтэй зохилдуулан, республикын колхоз, совхозуудта тоо бүридхэлэй-экономическа хүдэлмэри нарижуулан һайжаруулха ба ажалай эмхидхэлдэ, түлбэридэ түрүү онол арганнуудые нэбтэрүүлхэ тухай» элидхэл хэбэ.

Удаань сугларагшадай урда Түнхэнэй районой Саяанай совхозой ахамад экономист **Р. С. Спольник**, Сэлэнгын районой худөө ажахын управлениин ажахынууд хоорондын холбооной ба экономикын талаар таһагай начальнигай орлогшо **Г. С. Беляков**, Улаан Удын районой Оронгын совхозой директор **Е. С. Шабаков**, республикын финансын министрэй орлогшо **Г. А. Александров**, Мухар Шэбэрэй районой «Родина» колхозой ахамад экономист **Н. П. Колобкова**, республикын прокуроро орлогшо **П. Б. Бардонов**, Зэдын районой худөө ажахын управлениин хиналта, шалгалтын хүдэлмэриин талаар ахамад бухгалтерай орлогшо **М. И. Поддельская**, Хориин районой худөө ажахын управлениин начальник **К. А. Урмакшинов**, Улаан-Удын районой «Дружба» колхозой ахамад бухгалтерай орлогшо **С. А. Петрова** болон бусад үгэ хэлэхэдээ, колхоз, совхозуудай экономико бэхижүүлхэ, элдэб гаргашануудые доошолуулха, гарза хэлгэтэй, гүрэнэй мүнгэ зөөри үрилгэтэй тэмсэхэ, олоной зөөриие наринаар сахин арьбадхаха, ажалай эмхидхэлые һайжаруулха, шэнэ онол арганнуудые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ тухай хөөрөө.

Тус зүблөөн дээрэ КПСС-эй обкомой хоёрдохи секретарь **К. А. Албашеев** үгэ хэлэв.

Экономическа зүблөөнэй хүдэлмэридэ республикын Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ **В. Б. Саганов**, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо **А. С. Берещинов** хабаадалсаба.

Зүблөөндэ хабаадагшад республикын худөө ажахын экономикын болон бухгалтериин албанай бүхы хүдэлмэрилэгшэдтэ хандаһан Хандалга-бэшэг нэгэн дуугаар баталан абаа.

Арсалай журам шангадхаха

ГОЛ ЗОРИЛГОНУУДАЙ НЭГЭН

Үйлэдбэриин, ажалай журам бэхижүүлгэ социалис обществын гол зорилгонуудай нэгэн байгаа, байнааршье КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1985 он) Пленумэй шиидхэбринүүд соо иигэжэ онсолон зааганхай:

«Журамай, эмхидхэлэй, гуримай түлөө тэмсэл ямар нэгэн кампаниин шэнжэ шанартай бэшэ, харин парти болон гүрэнэй ажал ябуулгын удаан болзорой хэрэг мүн».

Гансал залуу хүсэнэй үйлэдбэридэ нэмэдэг ушарнэа иимэ зорилго табигдадаг бэшэ, харин үйлэдбэриин-экономическа харилсаае арадай ажахын эршэ түгэс хүгжэлтын орёо болгодог ушарлаа ажалай журам сахилгын удка шанар дэшэлнэ бшуу.

Худэлмэриин сагые зүбөөр хэрэглэлгые хинаха талаар заводтомнай саг үргэлжэ хэмжээнүүд абтажа байдаг. Энэ хэрэгтэ социалис мүрысөө зүбөөр эмхидхэлгын нүлөөн ехэ гэжэ мэдээжэ. Мүрысөөнэй гуримуудай пунктнуудай нэгэн ажалай журам бэхижүүлгэдэ зорюулагданхай. Хэрбээ бригада гү, али участотга журам хазагайруулха ушарай дайралдаа нааа, коллектив түрүү нуурида гараха авгаяа алдадаг.

Үнгэрнэн жилдэ ажалдаа амжалта туйлаанай, эрхим жэшээтэ журамтайгаар худэлнэнэйнгөө түлөө хэдэн хүн Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй, КПСС-эй обкомой ба республикын Министрнүүдэй Советэй Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаа нэн. Тиихэдэ РСФСР-эй Госкомсельхозтехникын, Буряадай АССР-эй Госкомсельхозтехникын грамотануудта хорёод хүн хүртөө. Заводой Хүндэлэлэй дэбтэртэ—6, заводой Хүндэлэлэй самбарта—18 хүнэй нэрэ бэшэгдэнэн, «Ажалай ветеран» медаляар 107 хүн шагнагдаһан байна. Юрэдөө, иигээд тоолоо нааа, түрүүшүүл олон. Урмашуулгын хэмжээнүүдые хэрэглэхэдэ, ажалша коллективэй нанамжада заатагуй анхардагбди. Ниитын эдэбхи харуулан, үндэр бүтээсэтэ ажалаараа шалгардаг хүнүүд журам, гуримай түлөө тэмсэгшэд болоно. Тэдээн соохоо Л. И. Манзуровые, Ю. А. Левые, М. Н. Понушковые, П. К. Антоновае, бусад олониие нэрлэмээр. Тиихэдэ 45-дахи, 50-дахи, 4-дэхи цехүүдэй партийна организациннуудай худэлмэри тушаа найшаалта үгэнүүдые хэлэмээр. Урагшаа нанаатай, оролдосо ехэтэй хүнүүдэй ашаар ажалша коллективүүдэй гол хүсэн байгуулагдана, дотоодынь арга боломжонууд элирүүлэгдэнэ бшуу.

Ажалша коллективүүд тухай Хуулиин баталагдан абтаһанһаа хойшо үйлэдбэридэхи журам нилээд һайжараа, энэ хэрэгтэ коллектив бүхэнэй үүргэ дээшэлээ. Худэлмэриингөө үдэрнүүдые гээхэ, ажалһаа һамшаха, хойнотохо ябадалнуудтай эбсэхэгүй байдал олонхи цехүүдтэмнай тогтоогдоо. Хоорондоо харилсаата мэргэжэл шудалалга, экономическа ба политическэ хэшээлнүүдтэ һуралсал ажалай бүтээсые болон продукциин шанарые дээшэлүүлгэдэ һайн нүлөө үзүүлдэг. Мүнөө үедэ заводһоомнай дээдэ һургуулинуудта ба техникумүүдтэ очноор 6 хүн, заочноор 49 хүн һуралсана, худэлмэришэн залуушуулай һургуулида 150 хүн ябана, 137 хүн үйлэдбэриһөө һамшангүй хоёрдохи мэргэжэлээ олоо. Экономическа һуралсалда саашадаа илангаяа анхарха хэрэгтэй гээд һанагдана. Һургуулиин һурагшадтай харилсаа холбоогоо бэхижүүлхэ, үйлэдбэритэй танилсуулха, дүй дүршэл тухайгаа хөөрэжэ үгэжэ байха гээшэ шухала. Мүнөө үедэ эдир үетэнтэй — ерээдүйн халаантай худэлмэри ябуулхаар үйлэдбэриин һуралсалай мастер томилогдонхой.

Гэбэшье журам бэхижүүлхэ талаар гуйсэд хэмжээнүүд абтана гэхын аргагүй. Ажалай сагые ямаршье хүндэтэ шалгаагаангүйгөөр гээлгэ үшөөл ехэ байһан зандаа, журам хазагайруулагшад саг болзоотоо элирүүлэгдэнэгүй. Жэшээлхэдэ, 10-дахи цехэй начальник, мастер зохихо хэмжээ абаагүй, гүрэнэй журам хазагайруулагша ямаршье хэнээлтэдэ ороогүй гэжэ элирээ. Зарим цехүүдтэ ажалай эмхидхэл һула, худэлмэришэдэй хэдэн часай туршада ажалгүй һууха ушарнууд дайралдана. Харин һарын, кварталай һүүл багаар инженерно-техническэ худэлмэрилэгшэдые гол ажалһаань һаатуулжа, бар хүсэнэй ажал хүүлхэ, хажуу тээһээ худэлмэришэдые бэдэрхэ саг гарана. Энэ иланГаяа 10-дахи цехтэ хабаатай. Үйлэдбэриин зогсоһонһоо болжо салин хүлһэн доошолно, ажалһаа гаралган, ошолгон олошорно. Жэшээлхэдэ, үнгэрһэн жилдэ 10-дахи цехтэ 23 хүн ажалда абтаһан, 19 хүн ажалһаа гаргагдаһан байна.

Журам сахилгын саг үргэлжын хиналта доро байһан газарта ажалай үрэ дүнгүүдэли бодо һайн, бригадна подрядай гуримаар ажал эмхидхэбэл, ажалһаа гаралгаан, оролгон үсөөрдэг гэжэ абаһаар обёормоор. Заводоймнай 5-дахи цехэй 90,1 процент худэлмэришэд хамтын подрядай гуримаар худэлдэг бригаданууда оруулагденхай. Тиимэһээл эндэ ажалһаа гаралгаан, оролгон эгээл үсөөч, оройдоол 0,93 процент мүн. Үгышье һаа, 30-дахи цех. Эндэхи худэлмэришэдэй 78 процентнь түрүү гуримаар худэлнэ. Эдэ цехүүдтэ худэлмэришэдэй дунда зэргын разряд, бүхы завод соохидо орходоо, дээгүүр юм.

Тиихэдэ 10-дахи цехтэ бүхы худэлмэришэдэй оройдоол 46,3 процентнь хамтын подрядай гуримаар худэлнэ, жэлэй эхинһээ ажалай журам хазагайруулһан 100 гаран ушар эндэ үзэгдөө. Жэлэй эхинһээ запчастьнуудые заһабарилха талаар түсэб 79,9 процент, ГАЗ-69 түхэлэй машинын кузов заһабарилха түсэб 89,4 процент дүүргэдэһэн байна. 3-дахи цехтэ ажалһаа гаралган, оролгон 1,22 процентдэ хүрэнэ, 21 процент худэлмэришэд бригадна подрядай гуримда оруулагданхай.

Эдэ бүгэдэнһөө нэгэ иимэ юрын тобшолол гараад ёрэнэ: түрүү аргаар — бригадна гуримаар ажал эмхидхэлгэдэ заводто бодото анхарал хандуулагданагүй. Энэмнай хадаа ажалай журам һайжаруулгада, ажалай бүтээсые дээшэлүүлгэдэ тон шухала арга нүхэсэл мүн гэжэ мартагдана гээшэ.

Шүүмжэлхы ёноор ажал, хэрэгүүдтээ хандаха гэжэ шиидэ хадаа, сэхыень мэдэрхэ эзргэтэйбди: жэлһээ жэлдэ ажалай журам хазагайруулагшадай тоо үсөөрнэгүй, заримдаа олошорһониень баталһан баримтанууд бии. 1983 ондо 534 хүнэй ажалай журам хазагайруулһан һаа, 1984 ондо энэ тоо 579-дэ хүрөөд байгаа.

Ажалай үдэрые гээһэн хүн үдэрэй салин хүлһэеэ — 15—18 түхэригөө, һарын дүнгөөр үгтэдэг шангаа алдана, эзлжээтэ амаралтаһаа нэгэ үдэрынь хаһагдана гээшэ. Уламжалан иимэ харюусалгагүй хүнүүднай өөртөөшье, гэр бүлэдөөшье, үйлэдбэридэшье гарза хохидол ушаруулна бшуу. Коллективэй нэрэ хүндые хойшонь татагшад хэд бэ гэбэл, 4-дэхи цехэй худэлмэришэд Н. Д. Лебедев, В. Л. Брянский, 3-дахи, 10-дахи цехүүдһээ Н. Н. Бухальцев, Н. Г. Тютрин гэгшэд болоно. Хамтын хэрэгэй түлөө оролдоогүй эдэнэр тушаа коллективэй нүлөө дээшэлүүлхэ хэрэгтэй.

1984 ондо тэлэрүүлгын газарнуудта аяар 101 хүн ороһон, нүхэдэй сүүд дээрэ 24 хүнэй хэрэг харагдажа үзэгдэнэн, 189 хүн шангаа алдаһан, 13-дахи салин хүлһэеэ 306 хүн хаһагдаһан байна. Бага салинтай ажалда оруулга, ажалһаа гаргалга гэхэ мэтэ хэмжээнүүдэй зайлашагүй байһаниинь ойлгосотой.

Архидалгатай тэмсэл ябуулдаг комисси заводтомнай муу бэшээр худэлнэ. 1984 ондо ажалай сагые гээһэн 46 хүн шүүмжэлэн хэлсэгдээ, һэргылэмжын хэмжээнүүд абтаа бэлэй. Сааашадаа арадай һайн дуранай дружинануудай худэлмэриие һэргээхэ, залуушуулай дунда ябуулдаг хүмүүжүүлгын худэлмэриие һайжаруулха зорилго табинхайбди. Гэхэтэй хамта, худэлмэришэдэй зүбшөөлгүйгөөр тэдэнииие нэгэ цехһээ нүгөөдэ цехтэ «нүүлгэхэ» ушарнууд үзэгдэнэ, зарим тээ ажалай эрхэ байдалда, санитарна гуримда анхарал хандуулагданагүй. Эдэ бүгэдэнһөө боложо, кадрнуудые тогтонижуулан худэлгэхэ хэрэг үргашагүйдэнэ ха юм.

Архиншадай, залхуу хойрог ябадалтайшуулай, үйлэдбэридөө голодоһо гаргагшадай, ажалай үдэрые зайгуултан үнгэргэгшэдэй хэрэгүүдые зарим цехүүдэй хүтэлбэрилэгшэд сбёороогүй мэтэ болоод үнгэргэдэг, хүлисэл гүйхадань. Үгэдэнь этигээд орхидог юм. Энэ тон бүрүү. Иимэ байдалтай бидэнэр яашье эбсэхэгүй, партийн зүгһөө табигдаһан шанга эрилтэдэ анхаран, түсэбтэ табан жилэй түгэсхэхы жилэй, бүхыдөө арбан нэгэдэхи табан жилэй уялга, даалгабаринуудые гүйсэд дүүргэхэ зэргэтэйбди. Гүрэнэй түсэб дүүргэлгэ—журам сахилгаһаа эхитэй.

Ю. ЦЫБИКОВ,
«Бурятавторемонт» нэгэдэлэй генеральна директор.

Үдэшэ оройхон боложо байба. Эгээл энэ үедэ Лидия Никифоровна Орлова Северомуйскын «Ягодка» гэжэ саадай улаан буланда дүтэлжэ ябаба. Мүнөөдэр тэрэ комсомол-залуушуулгай политическэ һуралсалай хэшээл үнгэргэхэ байгаа.

Партийн гэшүүн Л. Н. Орлова хүүгэдэй саадта үнинэй ажаллажа эхилһэншье һаа, пропагандистаар урдань томилогдоогүй юм. Ушар тиимэһээ тэрэ түрүүшээр тэбдээдшье абаһан байха. Зүгөөр хүнүүдэй, иланГаяа залуушуулай политическэ һуралсалые хүтэлбэрилхын тула өөрөө түгэс бэлэдхэлтэй байха ёнотой гэжэ эсэслэн ойлгожо абаа бэлэй. Тиигээдшье Лидия Никифоровна тосхонойнгоо библиотекэ руу «харгылжа», сүлөөтэй сагаа тэндэ үнгэргэдэг һэн. Тиихэдэ «Коммунист», «Политическое самообразование» журналнууд пропагандистын үдэр бүри уншадаг зүйлнүүд болобо.

— Олон ондоо, яһала һайн зүбшэл заабаринуудые эдэ журналнууд соохоо олохог. Урдань эдэ журналнуудтай «нүхэсэдэгүй» байһаа халаглаНаб,— гэжэ Орлова мүнөө хөөрэдэг.

Политическэ һуралсалай хэшээлнүүдэй шанарые һайжаруулха, залуушуулда һонирхолтой болгохо гэжэ Лидия Никифоровна оролдоно. Жэшээлхэдэ, эзлжээнэйнгээ ерэхэдэ, хэшээл дээрэ «Бүмбэрсэг дэлхэй дээрэ юун болоноб?» гэһэн асуудалаар хөөрөө хэдэг. Тиихэдэ политическэ асуудалнуудһаа гадна, элдэб эсын һонинуудые тэдэнэртэ хөөрэжэ үгэдэг. Тэрэшэлэн шагнагшад программынгаа ёноор ямар нэгэ асуудал абаад, өөнэдөө реферадуудые бэлдэдэг болоһон байна. «Шагнагшад өөнэдөө хэшээлнүүдтэ бэлдэхэдээ, ехэ юумэ ойлгожо абана. Методическа энэ онол аргаяа саашаданшье үргэлжэлүүлхээр хараалнабди», — гэжэ пропагандист онсолно.

Шагнагшад хэшээлнүүдтээ ерэхэдээ, пропагандистын лекци шагнаад лэ тарадаг байгаа. Мүнөө тэдэнэр өөнэдөө хэшээл дээрэ ямар нэгэ темэ зүбшэн хэлсэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаададаг болоо.

Үзэл сурталай хүдэлмэриин эдэбхитэд

ОЛОНДО ХҮНДЭТЭЙ

Лидия Никифоровна түрүүшээр ямар нэгэ шэнэ темээр буулгажа бэшэһэн юумэеэл уншажа үгэдэг байһан. Мүнөө тэрэ хэшээлнүүд дээрээ ямаршье темые имеггал өөрынгөө үгөөр тайлбарилжа шададаг болонхой. Тиихэдэ шагнагшад үлүү ехээр һонирходог гэжэ пропагандист тоолоно.

«Залуушуулда парти тухай» гэһэн темэ тайлбарилхадаа, пропагандист Л. Н. Орлова али нэгэ коллективэй ажаһайдалһаа абтаһан жэшээнүүдые дурдадаг, хэшээлнүүд дээрээ харуулан ойлгуулгын хэрэгсэлнүүдые, диафильмүүдые үргэнөөр хэрэглэдэг байна. Түрүү пропагандист өөрынгөө худэлмэри, түрүү дүршэл тухай семинарнууд дээрэ дуратайгаар хөөрэжэ үгэдэг.

Һаяхан пропагандист Л. Н. Орлова түгэсхэлэй хэшээл үнгэргэбэ. Шагнагшад —«Ягодка» саадай арба гаран залуу худэлмэрилэгшэд— һуралсалай программаар хараалагдаһан темэнүүдээ һайнаар ойлгожо абаа гэһэн тобшолол хэгдэбэ. Шагнагшад С. А. Гриценко, Н. А. Дуненко, Н. Е. Пыхтеева, бусад һуралсалай жилэй үедэ олон шэнэ юумэ ойлгожо абаһанаа харуулба.

Лидия Никифоровна пропагандист байхаһаа гадна, саадай арадай хиналтын бүлэгэй түрүүлэгшээр томилогдонхой юм. Тэрэ арадай хинагшадгай хамта шалгалтанууд бүлөн рейднүүдые үнгэргэхэдөө, дутагдалнууд тухайнь залан сэхэ хэлэдэг, тэдэнээ усадхаха тушаа анхармаар дурадхалнуудые оруулдаг заншалтай.

«Лидия Никифоровна хүн бүхэндэ зохидоор хандадаг, шагнагшадай асуудалнуудые анхаралтайгаар соносодог, олондо хүндэтэй, эдэбхи үүсхэлтэй хүн даа», — гэжэ саадые даагша Зоя Федоровна Овсянникова магтана. Иимэл урагшаа һанаатай хүнүүд манай үдэр бүриин ажал ябуулгада хэды хэрэгтэй гэжэшэб даа!

С. ОЧИРОВ.

ЗУҺАЛАНДАНЬ ЗОХИДХОН

Намжаа дулаахан нажарай һаранануудта һүрэг адууһа малаа һайнаар бэлшээжэ, тобиржуулан таргалуулхаһаа гадна, бага гаргашатайгаар ехэ продукци абахаар республика дотороо үүсхэл гаргаһан Тунхэнэй районой һаалшад, малшад, хонишод, адуушадай болон мэргэжэлтэдэй уряте дэмжэһэн Мухар-Шэбэрэй районой «Эрдэм» совхозой мал ажалай худэлмэрилэгшэд урид хараалһан зорилгонуудаа шэнэлжэ байна. Тусхайлбал, түрэл партиингаа эзлжээтэ съездын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн ажалай шанга тэмсэлдэ оролсоһон үхэршэд Юрий Геннадьевич Трифонов, Николай Николаевич Пушкарев гэгшэд зуһаландаа нүүжэ гараһаар унихэнэй юм. Юрий Трифоновэй даадаг гүүртэ Харьяастада байрланхай. Харин нүгөөдэ үхэршэн Николай Пушкарев 140 хашараг даажа абаһай, Капчерангада тубхинэнхэй юм. Зуһаландаа гарахынь урдахана эдэнэй даажа абаһан мал шэгнэхэдэ, Николай Пушкаревой һүрэг үхэрнүүд түс бүреэ 209 килограмм татаа һэн. Харин Юрий Трифоновэй һүрэг малай туд бүриин шэгнүүр 133 килограмм болоһон байна. Һүрэг малаа һайнаар таргалуулха зорилготой эдэ малшад үхэрнүүдээ түхэреэн сүүдхын туршада бэлшээжэ, түс бүриинь шэгнүүрые дунда зэргээр хоногой 600 граммаар нэмээхэ зорилгоор горитойхон оролдолго гарган ажаллана.

В. ДОРЖИЕВ.

«Бурятцелинстрой» трестын нүүдэл - оньһожоруулагдамал 590-дэхи колоннын барилгашад Каменск поселогто 300 һууригай хамтын байра бодхоожо байнхай. Асбесто-цементнэ зүйлнүүдэй заводой худэлмэришэд эндэ түбхинэн орохо юм. Дүн хамта 673 мянган түхэригэй барилга-хабсаралгын худэлмэри хэгдэхээр хараалагдана.

А. Ф. Федотовой ударидадаг комплексно бригада хирпнисээр хана бариха худэлмэрээ урагшатай ябуулна. Тиихэдэ М. Л. Разумейкын штукатуршэрдэгшэдэй бригада ханануудые бодхоолгодо эдэбхитэй хабаадана. Гэр доторой худэлмэри ябуулагшадай хоорондоо харилсаата мэргэжэлнүүдые шудалһаниинь, һайса мэдэдэг болоһониинь һайшаалтай. Эдэнэр шулуушадһаа дутуугүй худэлжэ, үдэрэйнгөө нормые заатагуй дүүргэнэ.

Эдэ бригаданууд барилга-хабсаралгын талаар дүрбэн һарынгаа түсэб 103,1 процент дүүргээ.

Бригадир А. Ф. Федотов бэрхэ мэргэжэлтэн-шулуушан юм. 15 жилдэ бригадые хүтэлбэрилнэ. Бригадын бүридэлдэ ородог 16 хүн бултадаа хоёр гү, али гурбан янзын мэргэжэл шудаланхай. Шулуушан, бетонщик, модошо дархан дүүлдаа гэжэ байгаагүй. Нёдондо түрүү бригадынхид жилэй туршада социалис мүрысөөндэ наймаа дахин илажа гараа. 590-дэхи ПМК-гай бусад бригаданууд соохоо түрүү һуури эзлэе, «Бурятцелинстрой» трестын предприятинууд соохоо вымпелээр шагнагдаа нэн.

Шулуушан Б. Д. Васильев, модошо дархан А. В. Митькин, электро-гагнууршан В. Н. Кобылкин гэгшэд бригада соогоо эрхимүүд болонхой.

Стахановска худэлөөнэй 50 жилэй ойе үгтуулан, бригадын коллектив жилэйнгээ түсэб Барилгашанай үдэр болотор дүүргэхэ, хамтын байрын барилга дээрэ 200 мянган түхэригэй худэлмэри хэхээр хараална.

М. СУТУРИН.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А. Ф. Федотов.

Авторай фото.

ХАРИЛСААТА МЭРГЭЖЭЛ ШУДАЛАН...

ИЛАЛТЫН 40 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

«Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда совет арадай түйлаһан илалтын 40 жэл» гэһэн брошюра хэблэгдэжэ гаргагдаа. Агууехэ Илалтын 40 жилэй ойе һайндэрлэлгэдэ зорюулагдаһан документнүүд, материалнууд тэрээндэ оруулагдаа.

1985 оной майн 8-да Кремлиин Съезднүүдэй ордон соо болоһон баярай суглаанай материалнууд — КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой хэнэн элидхэл, суглаан дээрэ хэлэгдэһэн үгэнүүд энэ брошюрада оруулагданхай. 1985 оной майн 5-да КПСС-эй Центральна Комитедтэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай ветерануудтай уулзалга тухай тоосоон, дэлхэйн хоёрдохи дайнай дүүрэһээр 40 жилэй ойтой дашарамдуулан, бүхы оронуудай арадуудта, парламентнуудта ба правительстванууддта КПСС-эй Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй болон СССР-эй Министрнүүдэй Советэй хандаһан Хандалга, бусад материалнууд толилогдоо.

Политическэ литературын хэблэлээр брошюра барлагдаба.

(ТАСС).

ҮРЭ ЖЭМЭС ЕХЭЭР ҮРГУУЛХА

Һүүлэй жилнүүдтэ Сэлэнгын районой Шасарганын совхоздо үрэ жэмэсэй саад үргэдхэхэ талаар ехэхэн худэлмэри хэгдэнэ. Жэшээлбэл, энэ жилэй хабарһаа хойшо бригадир Татьяна Дмитриевна Костюниковогай хүтэлбэрилдэг коллектив табин гектарта шэнэ саад һуулгаа. Дурсагдагша саад үргуулагшадай звеногой гэшүүд шасарганын һөөгүүдые агротехническэ эгээл таарамжатай хаһа сагта һайн шанартайгаар һуулгажа үрдеэ юм.

Мүнөө шасарганын плантацида дүршэлтэй механизаторнууд Семен Дементьев, Виктор Сандер гэгшэд уһа сасаха ДНД-700 түхэлэй томо агрегат тодхоод, үдэр, һүнигүй бүтээсэтэйгээр худэлгэнэ. Шасарганын совхоздо бүхыдөө бүлүүр хоёр станци, уһа сасаха дүрбэн агрегат таһалгаряагүй хүдэлгэдэнэ. Үрэ жэмэстэ саад уһалха худэлмэридэ Сергей Доржиев, Ахат Галикберов гэгшэд һайнаар ажаллана. Һүүлэй дүнгөөр эдэнэр 460 гаран гектарай шасарганын плантаци, 300 гектарай хахалагдаһан газар уһалаа. Мүнөө дурсагдагша түрүүшүүл шасарганый плантаци болон овощ таригдаһан полиёо хоёрдохёо ундалуулжа захаланхай.

Д. НИКОЛАЕВ.

Энэ жилэй хабар урдынхида орходоо, хүйтэн, һалхитай, хура бороогүй байгаа. Гэбэшье Хориин районой совхозууд хабарай нарата үдэр бүхэниие ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхын түлөө бии байгаа арга боломжонуудаа, хүсэ шадалаа элсүүлэн ажаллаһан байна гээд тэмдэглэлтэй. Тэрэниие гэршэлэн харуулһан баримтанууд үсөөн бэшэ. Газарай үрэжэл һайжаруулха габшагай хоёр һарын туршада Үдын совхозой механизаторнууд болон луговодууд яһала үндэр бүтээсэтэйгээр худэлөө. Энээхэн сагай туршада сабшалан, таряалан дээрэ хамтадань 4000 тонно наг шэбхэ гаргаха гэжэ хараалһан байбал, тэдэнэр аяар 10 гаран мянган тонно гаргаа бшуу. Тэрэнэй 7100 гаран тоннонь таряалангай поли дээрэ зөөгдэжэ, тараагдаһан байха юм. Энэ хэрэгтэ ажахын гурбадахи отделениин механизаторнуудай оруулһан хубита тон ехэ. Гадна хүбшэ тайгын, хада уулын саһа мүльһэнэй хайлажа эхилхэдэ, һубаг, ханаабуудаар хүрэжэ ерэһэн уһаар 1441 гектар сабшалан, 900 гектар бэлшээри ундалуулагдаа, 500 гаран гектар сабшалан, бэлшээриин газарнуудай хүрһэниинь зөөлөрүүлэгдэн борнойлгодобо гээшэ. Хараалагдаһан түсэбэй ёноор габшагай хоёр һарын хугасаа соо 550 гектар сабшалан шулуу шохойһоо, һөөг бургааһанһаа сэбэрлэгдэхэ байһан юм. Энэ даабари хоёр дахин шахуугаар үлүүлэн дүүргэгдэбэ. ИланГаяа энэ худэлмэридэ ажахын хонишод, малшад, нютагай дунда һургуулинуудай һурагшад эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. Тиин тэдэнэр түрэл совхозойнгоо малай тэжээлтэй болохо хэрэгтэнь бодотоор хубитаяа оруулба ха юм.

Районой тус ажахы «Фрегат» түхэлэй долоон оньһон түхеэрэлгэтэй юм. Мүнөө тэдэнэй табаниинь худэлнэ.

ХАРЮУСАЛГЫЕНЬ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ

ШАЛГАЛТА ЮУ ХАРУУЛААБ?

Совхозой Баруун-Хасуртын отделениин түб һуурин һаа холо бэшэхэнэ оршоһон таряалан болон сабшалан «Фрегат» түхэлэй хоёр агрегадаар ундалуулагдахаар хараалагданхай. Тэрэниие барилгын «Бурятводстрой» управлениин Хориин нүүдэл-оньһожоруулагдамал колоннын коллектив үшөө нёдондо жилдэ ашаглалгада оруулха байһан юм. Зүгөөр тэрэнь мүнөөшье болотор бүрин бүтэн болгодоогүй байна. Эндэ хэн зэмэтэй гээшэб? Ажахын хүтэлбэрилэгшэд гү? Үгы даа. Совхозой директор Ц. Ширабдоржиев, ахамад агроном Н. Халматов, мелиоратор Б. Дондоков гэгшэд нүүдэл-оньһожоруулагдамал колоннын хүтэлбэрилэгшэ Г. Корнаковто энэ асуудалаар хэды дахин хандаһан байха юм. Харин «тэдэнииетнай, гүйлтыетнай дүүргэхэбди. Һаяын удэрнүүдтэ «Бурятавтоматикын» участогай мэргэжэлтэд ерэжэ, зайн галтай болгохо. Туршалга хэхэ. Тиин «Фрегадуудтнай» худэлжэ захалха» гээд найдуулдаг. Хабарай, зунай энэ хура бороогүй үе сагта хүсэ ехэтэ агрегадуудые ашагтайгаар худэлгэбэл, хэды ехэ худэлмэри хэгдэхэ байгаа гээшэб!

Тус ажахын гурбадахи отделениин ехэнхи сабшалан, бэлшээри Зүүн-Хасуртын уһалуурин системэһээ ундалуулагдахаар хараалагденхай. Гэбэшье, энэ системэ гүйсэд һайнаар ашаглагданагүй. Юуб гэхэдэ, бооринь хормойгоор зурыһан долоо гаран километр утатай цемент-асбестаар шудхамал хобоонуудынь ходол эбдэрнэ. Эндэ хэн зэмэтэй болоно гээшэб гэхэдэ, «Востоксибгипроводхоз» институдай Буряадай отделениин худэлмэрилэгшэд тэрэнэй проектые зохёон табихадаа, алдуу гаргажархёо бшуу. Тэрэннһээ боложо, шудхамал хобоонуудынь эбдэрнэ. Тиин уһалуурин энэ системэ гүйсэд хэрэглэгдэнэгүй. Гадна барилгын «Бурятводстрой» управлениин хүтэлбэрилэгшэд таарамжатай хэмжээ абанагүй, тэндэ хэрэгтэй материалнуудаар ажахые ханганагүй.

Удын совхозой Баян-голой отделениин 180 гаран гектар газарые Хүйтэн Булагай уһалуурин системын дэргэдэ тодхогдоһон «Фрегат» түхэлэй хоёр оньһон машинын хүсөөр районой уһалуурин системын управлениин түлөөлэгшэд хэдэн жилэй туршада уһална.

Анаагай совхоздо хүрэжэ ерэхэдэмнай, гурбадахи отделениин таряалан болон бэлшээри дээрэ тодхогдоһон 9 «Фрегадай» дүрбэниинь туха сүлөөгүй уһа сасаха байгаа һэн.

— Эдэ «Фрегадуудай» хүсөөр уһалагдажа байгаа попиин 34 гектартань хартаабха, 39 гектартань түмһэтэ ургамалнууд болохо турнепс, тэжээлэй брюквэ таригданхай. Газараа һайнаар уһалбал, ундалуулбал, заатагүй баян ургаса абаха байһамнай лабтай. Тиимэһээ «Фрегат» түхэлэй оньһон машинануудаа шадаал һаа бүхэли удэрэй туршада худэлгэжэ, баян ургаса абахын түлөө тэмсэнэбди. — гэжэ Анаагай совхозой тэжээл үйлэдбэрилхэ цехэй начальник, ажахын ахамад мелиоратор Петр Константинович Носырев хөөрэнэ.

Анаагай совхоз 3480 гаран гектар сабшалантай юм. Тэрэнэйнь 2009 гектарынь уһалагдадаг. Май һарын туршада ехэнхи хубинь нэгэ удаа ундалуулагдаа. ИланГаяа ажахын гурбадахи отделениин Анатолий Иванович Степановай хүтэлбэрилдэг звеногой гэшүүд ехэ худэлмэри хэжэ. Һайрамай ба голой уһаар ехэнхи газараа һайнгаар уһалаад, хонхор доро газартань суглаһан уһаяа ДДН-70 түхэлэй түхеэрэлгээр уһалагдадаггүй добо газарта хүргэнэ.

Мүн нэрлэгдэһэн эдэ ажахынуудта паар хахалха худэлмэри һайн шанартайгаар үнгэргэгдөө. Агротехникын бүхы эрилтэнүүд зүбөөр сахигдаа, түрүү онол арга нэбтэрүүлгэдэ сисо ахарал хандуулагдаһан байна.

Энэ удаа Хориин, «Георгиевский» совхозуудта паар хахалха ба газарай үрэжэл һайжаруулха, ундалуулха хэрэгтэ үшөөл анхарал багаар хандуулагдана. Жэшээнь, «Георгиевский» совхоз шалгалта хэһэн удэртэмнай оройдоол 250 шахуу гектар талмайда паар хахалһан байба бшуу. Түсэбэй ёноор 2500 гектар поли хахалагдаха ёнотой. Иимэ ушар юунһээ болобо гээшэб гэхэдэ, түс ажахы «Т-150» түхэлэй хоёр шэнэ трактор энэ жилдэ абаһан юм. Тэдэ эдэ трактернуудынь мүнөө эбдэршэнхэй. Мүн Шэнэ-Бэрээнэй заводто заһабарилагдажа асарагдаһан К-700 түхэлэй тракторынь двигательнһээ боложо худэлгэгдэнэгүй. Тиигэжэ ажахы дотор паар хахалха худэлмэри унжагайрна.

Гадна бии байгаа бүлүүр станцинуудынь, «Фрегат» түхэлэй оньһон машинануудынь һаял эдэ удэрнүүдтэ худэлгэгдэжэ захалба. Районой уһалуурин системын хүтэлбэрилэгшэд хэлсээнэй ёноор хараалагдаһан туһаламжаяа саг дарыдань дүүргэжэ шадаагүй.

Шалгалта хэһэн удэртэмнай Хориин совхозой «Фрегат» түхэлэй 5 оньһон машинын нэгэнииньшье худэлгэгдөөгүй байгаа һэн. Мүн бүлүүр станцинуудыньшье һанаһанда хүрэмөөр худэлгэгдэнэгүй. Гансал совхозой Улаан-Одоной отделениин лугомелиоративна отрядай гэшүүд бригадир Г. Булатовай ударидалга доро 400 гектар сабшалангаа шадабаритайгаар уһалжа шадаа. Тиин эдэнэрэй Үдынгөө голой сабшалан дээрэһээ үбһэ ногооной үндэр ургаса хуряажа абаха байһандань этигэн найдамаар.

Хориин районой ажахынууд урдаа табигдаһан зорилгонуудаа амжалтатайгаар дүүргэхын тула бии байгаа дутуу дунданууудаа саг дарыдань усадхажа, дурсагдаһан коллективүүдэй харюусалгыень дээшэлүүлхэ зэргэтэй.

А. ДОРЖИЕВ,
Хориин районой арадай хиналтын комитедэй түрүүлгэшэ;

Н. САМОЙЛОВ,
Буряадай АССР-эй Худөө ажахын министерствын ахамад инженер-мелиоратор.

Г. БАДМАЕВ,
манай корр.

ӨӨРЫНГӨ ЖЭШЭЭГЭЭ

Амарай таряашадай дундаһаа областиин томо
дай нэгэн болохо «Партизан» совхозой механи
бултанһаа түрүүлэн эртынгээ ороохото ургамалгу
рижа дүүргэбэ. Һайн эмхитэйгээр, эбтэй эетэйгээ
энэ хабарай сагай уларилай бэрхэшээлнүүдые тэ
жалтатайгаар дабажа гараа. Хабарай, тарилгын у
журам эбдэһэн, ажалдаа хожомдоһон, зайгуулта
ушар болоогүй.

— Коллективэй иигэжэ эршэтэйгээр, эмхитэйгээ
заншалта болонхой, — гэжэ совхозой директор
Ажалай Герой Г. Котенко хэлэнэ. — Ажалай с
зайгуултаха, уялгануудаа дүүргэхэгүй, иланГаяа
гэжэ ажахыда огто үгы юм. Ажал хэрэгтэ
хандалгын жэшээ нэн түрүүн хүтэлбэрилэгшэд,
тэднай, партийн гэшүүд харуулдаг.

Григорий Пантелеевичэй совхозой хүтэлбэрилэ
милогдоходо, эндэ лодырнуудшье, архиншадш
зайгуултагшадшье бии һэн. Коллективэйнгээ со
байдалые шэнээр хубилгаха хэрэгээ шэнэ дирек
гее үдэрэй гуримһаа эхилһэн юм. Тэрэнэй ажалай
хад һуни болоһон хойно дүүрэдэг. Директортэ
мынь хүндэ байгаа. Хүнүүдтэ үндэр эрилтэ тө
өөрынгөө ажалда дуратайе, уялгануудаа үнэн
гэдэг байһанда харуулха хэрэгтэй гэжэ тэрэ о
Тэрэнэй архиин үнэртэй ябахые ороидоо хэ
үзөөгүй.

Сагай үнгэрхэдэ, совхоздо байдал тад ондоо б
архидалга, ажалдаа гарахагүй ябадал, бусад ушар
һаар ошон ошоо. «Ажалай удэрэй минута бүри
үрэтэйгөөр хэрэглэхэ» гэһэн гурим совхозда м
нижоо. Тиимэһээ ажал хэсэгүүдыньшье ураг

— Үйлэдбэридөө үндэр эрилтын эрхэ байдал
хэрэг дүүрэхэ бэшэ, — гэжэ директор хэлэнэ.
сагтаа хүн архитай ханилха арга бэдэрхэ ёноогүй.
гүй гээшэ тэрэнэй ажабайдалай журам ёно боло
Совхозой администраци, партийна болон профсо
низациннууд энээн тухай бодомжолно.

Спортивна хорин секцидэ совхозой залуушуу
ябадаг. Элдэб наһанай хүнүүд уран һайханай с
ностиин кружогуудта хабаададаг. Спартакиада,
һайханай харалганууд ажабайдалай таһаршагуй
лонхой. Олоной хабаадалгатай һайндэрнүүдтэ,
сэнгэхэ ушарнуудта архидалга нэгэтэшье болодо
жэлнүүдэй туршада совхоздо хулиган ааша гарг
доһон, шууяа татаһан ушар үзэгдөөгүй.

Архидалга болон алкоголизмтай тэмсэл тухай
правительствын документнүүд совхоздо хэлуулна
дээ. Коллективтэ зохид эрхэ

ҺУНГАГШАДАЙ ЗАХЯАНУУДЫЕ ГҮЙСЭД БЭЕЛҮҮЛХЭ

лой 28 байшан, 500 мянга шахуу хэһэг номуудтай 48 библиотекэ тоологдоно. 5 стадион, спортивна 14 зал, футбол наадаха 10 поли түхеэрэгдээ. Байгалай эрьедэ пионернүүдэй 2 лагерь, санаториипрофилактории ашаглагдажа эхилэнхэй. Ясли-садууд, шэнэ магазинууд, больницануудолоор ашаглалгада оруулагдаа. Автомобильна шэнэ харгынууд баригдаа.

Байрын гэрнүүдые бариха асуудалда ехэ анхарал хандуулагдажа байгаа. Энэхиие иимэ тоонууд элеэр гэршэлнэ: Хэрбээ 1980 ондо 11,6 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра ашаглагдаһан байбал, 1984 ондо 40,2 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай байранууд ашаглагдаа. Промышленна продукци үйлэдбэрилгын хэмжээн энэ хугасаа соо 3 дахин, загаһа олзоборилго 2 дахин дээшэлээ.

Хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха хүдэлмэриин хэмжээн һүүлэй 5 жэлэй туршада 1 миллион түхэриг дээшэ гараһан байна. Тэрэшэлэн жэл бүри олон миллион түхэригэй эдеэ хоол, эд бараан худалдагдана.

Район дотороо «Тыйский», «Эстония», «Интернациональный» гэжэ нэрлэгдэһэн шэнэ совхозуудые эмхидхээбди. Гэхэтэй хамта, промышленна предприятинуудай хамһабариин ажахынуудые эмхидхэжэ, Эдеэ хоолой программа бэелүүлхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулнабди. Эдэ бүхы урагшатай ажал хэрэгүүднай нютагай Советүүдэй дүүргэдэг эмхидхэхы, элсүүлхы үүргые гэршэлэн харуулна.

Һунгагшадай захяануудые дүүргэлгэ — депутат бүхэнэй ажал ябуулгые элеэр тодорхойлжо үгэдэг гээд мэдээжэ. Ушар тиимэһээ городской Совет һэргэлэн зантай, жэбжэгэр гоё бэетэй амитадые һайхашаан харяха аргатай байхат. Үнгэржэ ерэхэдээ буга хандагайнууд, гүрөөһэд хотын үйлсэнүүдтэ гарашоод хашалгүй гандаг гандаг алхалан ябадаг шуу!

Үнэ сэнтэй эбэртэй мэрал агнаха дуратайшуул хэр угнаа олон байһан ааб даа. Тезд Богдо-Уулын заповедник болгогдожо соносхогдоноһоо хойшо эдэ турута ангуудай хүнэй хамгаалалта доро үдэжэ эхилһэн юм. Тэдэниие орэной бусадшье аймагуудта нүүлгэ, үсхэбэрилжэ арга хачтүүхэтэй. Улаан-Баатарые үрда хажуһаань хяазалан хүрезлһэн энэ үндэр шадар газар малталга, оршон тойронхи ой модон соонь агнуури хэлгэ, модо отололго гэхэ мэтэ ябуулга монгол хаашуулай зарлигаар огто хоригдоһон юм. Зорюута томилогдоһон сагдаа сэрэгүүдэй албан энэ зарлигай хэр зэргэ дүүргэгдэжэ байһые хинан шалгадаг ажалтай һэн.

40,8 мянган дүрбэлжэн километр талмайе эзэлдэг энэ заповеднигэй диилэнхи хүби дээрэ анхандаа айхабтар үдхэн ой модон ургадаг, тэнхэн музей эмхидхэхэ гэһэн холын хүсэл бодолтой юм. Мүнөө дээрээ тэрэ һэеы гэр табяад, досоонь монгол зоной ажаһуудал болон соёлдо хабаатай элдэб зүйлнүүдые нөөн суглуулжа эхилэнхэй. Тиихэдэ музейн оршондохи дасан һэргээн бодхоожо, тэрэ соёлой музейнгээ нэгэ хүби болгохо зорилготой юм хаш.

Музейнгээ байра байдал харуулха, тэрээн тухайгаа хөөрэхэ зуураа, Шагдарсүрэн гуай зарим тэды ажаглалтануудые хэбэ. Ушар юуб гэхэдэ, Богдо-Уулын ойроо хуртэшэгүй үзэсхэлэн һүүлэй үедэ түрилтэ хашалтада ородог болоо хаш. Тиимэһээ заповеднигые хүшан түхэл соонь үлөөхэ тухай асуудал шиидхэлгэ бэрхэшээлнүүдтэй зүришөө. Хэды хорюулгайшье һаань, Богдо-Уулын оршондо барилга хэгдэнэ, хүнүүд ехэ олоороо тэрээнэй хаяа майлаар тэнэнэ, үбһэ ногооень сабшажа абаашана, мал адуулагдана, үнгэржэ ерэхэдээ, модошье унагааха ушар үзэгдэнэ. Ороной 13 заповеднигэй гол нэгэн болохо Богдо-Уулые хамгаалха зорилгоэр бүри шанга, бүри ашаг үрэтэй хэмжээнүүдые абахаар сэт тулажа ерээ гэжэ музейн директор тон зүб һанамжална.

Богдо-Уулын заповедник тухай асуудал гүрэн түрын эмхи зургаануудта «зүбшэн хэлсэгдэжэ байна гэһэн мэдээсэл һаяхана «Новости Монголии» газетэдэ толилогдоо һэн. Тиимэһээл оршон байгаалиие хамгаалха хуулинуудые нарчнаар сахиһанай, мүн нэмэлтэ хэмжээ ябуулганууды бэелүүлһэнэй ашаар Богдо-Уулын заповедник түүхэтэ ба экономическа удха шанараа гээхэгүй бээ гэжэ найдамаар болобо гээшэ.

...Эртэ урда сагһаа хойшо нангин һүлдэтэ Богдо Уулын дэргэдэ гү, али тэрээн дээрэ амиды амитаниие хороохо гээшэ айхабтар ехэ хорюултай, сээртэй байһан юм. Үнгэржэ ерэхэдээ, гүрэнэй гэмтэдые энэ нангин газарһаа холо абаашажа саазалдаг байһан гэхэ. Харин энээнтэй дашарамдуулан манай хэлэхэ юумэн иимэ: эртэ үрдын монголнуудай мүнөө үеын гэгээрэнги үгсаатаниинь Богдо-Уулада өөртэнь удаан һаһбаран мандажа оршохо эрхэ байдал хангахэнь болтогойл!

Борис ФЕДОРОВ.
(ТАСС).

БҮХЭДЭЛХЭЙН XII ФЕСТИВАЛИИЕ ҮГТУУЛАН

МОСКВА-СОФИ: НҮХЭДЭЙ УУЛЗАЛГА

МОСКВА. «Эб найрамдал», «фестиваль» гэһэн үгэнүүд ород, болгар хэлэнүүдтэ адляар үгүүлэгдэдэг. Москва Софи хоёрой хоорондохи теле-холбооной сеансда хабаадагшадта эдэ үгэнүүд хоёр талын дохёо болоо, «Салют, фестиваль» гэһэн дамжуулгые Түбэй телевиденийн Залуушуулай редакци Залуушуул болон студентнэрэй бүхэдэлхэйн XII фестивалиин бэлэдхэлэй совет комитедтэй хамта бүүлгаһан байна. Энэ удаа дамжуулгада хабаадахаяа Москвада байдаг «Дружба» гэһэн болгар клубай гэшүүд, айлшалан ерээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: СССР-эй летчик-космонавт, Советскэ Союзай хоёр дахин Герой А. А. Леонов залуушуул болон студентнэрэй Болгарида болоһон фестивальда хабаадаһан тухайгаа хөөрэнэ; фестивалиин «Дружба» гэжэ болгар клубта «Ален мак» (НРБ) ансамбль дуулана.

ТАСС-ай фотохроникэ.

ДО-УУЛЫН ҮЗЭСХЭЛЭН...

дэнь олон янзын ан амидаодаг байһан юм. Сагай ябаха тума оршон тойронхиинь хүн зон олошоржо, тэрэнэй эрхилдэг ажал ябуулга үргэдэжэ, хүрдан түргэнөөр ургажа эхилһэн, хото городой хэрэглэмжэ хангаха хэрэг гаража, ой модониинь хераа байса һикриһэн, зоргоороо тэнэн ябадаг ан амитадыншье үсөөрэн гээшэ. Тиихэдэнь лэ Монгол ороной олониитэ заповеднигэй хүби заяанда һанаан боложо, тэрэниие һэргээхэ, аршалан хамгаалха тухай асуудал хурсаар табиһан байха. Тиимэһээнь лэ һүүлэй жэлнүүдтэ Юрэнхы ба туршалгын биологиин институтай, МНР-эй АН-ай харьяата ботаникын институтай, бүсадшье эрдэм-шэнжэлгын эмхи зургаануудай мэргэжэлтэд байгаалиин энэ гайхамшагта үзэсхэлэн болохо Богдо-Уулые шэнжэлгэдэ халуун анхаралаа хандуулжа эхилһэн юм. Ниислэл хотын дэбисхэр дээрэ байдаг байгаалиин буланые энэ хэбээрнь үлөөхэ зорилготой һонирхолтой дурадхалнуудые дурсагдагша институтуудай эрдэмтэд оруулна.

Һүүлэй үедэ монгол мэргэжэлтэд заповедник соохи бүхы ангуудай тоо бүридхэһэн, ургадаг ургамалнуудтайнь янза түхэлые тодорхойлһон байна. Тиин эндэ хэдэн арбаад түрэлэй ан амитад, шүбүүд амидарна гэжэ элирүүлэгдээ. Тэдээн соohоо эгээл олониинь, эгээл үнэтэйнь загал улаан гүрөөһэн (марал) гэжэ тоологдоно. Богдо-Уулые татуургалан бүһэлһэн хадын харгыгаар, үдхэн шэбэрэй анхилма захаар гарабал, аалин тайбанаар бэлшэжэ ябаһан хүмүүс нюдэлдэг, харажал нүүгаар юм. Хаасуранзан шэнэхэлэн һайхарасьешни, харасьешни, Улаан-Баатар хүбида ябаһан эрьелдүүлдэшни ногоон майлаануудынь, хүшэгдэһэн байхал. Бүри гэзэг анхаран, ороной ойроһоо, ирэн һэрюун, нүүдаар орэ-дэлнүүд даригэр һунахал. Богдо-Уулын алад холые, хүйтэн бүхэ, хаяа ташуулраладаа нэчхон майладань хүльбэрэн заатагүй абшидтэ татаом даа! Тезд өдөө диилдэн, «Икаруста» арбаад Богдо-Уулын хаяада хүрэ-байхалши. Зүгэжэ байнам. Хүрэжэ ошоо автобус, дэрэ байха. Хатам бүридөө майлануудтань дархэш. Үшөө гэд гэзд, гараа тэрээндэ хүболохолши...

Зүүн жэлэй хаданууудай ноогоо Богдоогүй запосоносхогдоһон гагдаа. Заповеднигэй бааза дээрэ 1960 ондо ан гүрөөл үсхэбэрилхэ түрүүшын ажахы Монгол орондо эмхидхэгдэһэн түүхэтэй. Юрэдөөл, мүнөө үедэ заповедник соо гүрөөһэн, бодон гахай, хэрмэн, хабарга, булган болон бусад сэнтэй арһатай ан арьятад амидарна. Шоношье бии, зүгөөр тэдэнэй тоо тон нариноар хизаарлагдажа байдаг юм.

...Монголой ниислэл хотын ажалшад Богдо-Уулынгаа үзэсхэлэнгые имагтал һайхашаагаад һуудаг бэшэ юм. Үдэр бүри хэдэн мянган хүн, тэрэ тоодо харин гүрэнүүдэй ерэһэн аялшад, аяншалагшад Богдо-Уулын урдахи майлада оршодог «Зуун модон» гэжэ хүндын надхама намаатай нэгэл булан тээшэ эрмэлзэдэг. Эндэ, хуушан дасаная һуури багта, Байгаалиин музей нэгэдэнхэй. Ерэһэн хүн бүхэниие энэ музейн директор, тэрэниие байгуулһан габьяатай Д. Шагдарсүрэн гуай богоһо дээрэнь үгтан энеэбхилжэ байдаг юм. Үндэр ногоон шэнэхэн мододой хаяада оршодог тиимэ томо бэшэшье һаа, өөрсэ түхэлтэй байшан гэр руу Шагдарсүрэн гуай урихал.

Энэмнай музей гээшэл! Заповедник соо амидардаг бүхы туруута ангуудай, жэгүүртэ шубуудай дүршэг эндэ харахат. Тэдэниие уран гарта Шагдарсүрэн гуай өөрөө бүтээһэн юм. Үнэһэн сайбар толгойтой болоһон энэ эсэхэ сусахые мэдэдэггүй хүнэй хэшээл ороддолгонь юугээршье хэмжээлэшэгүйл. Саашадаа эгээл эндэ Шагдарсүрэн гуай түрэл арадайнгаа соёлой түүхын музей эмхидхэхэ гэһэн холын хүсэл бодолтой юм. Мүнөө дээрээ тэрэ һэеы гэр табяад, досоонь монгол зоной ажаһуудал болон соёлдо хабаатай элдэб зүйлнүүдые нөөн суглуулжа эхилэнхэй. Тиихэдэ музейн оршондохи дасан һэргээн бодхоожо, тэрэ соёлой музейнгээ нэгэ хүби болгохо зорилготой юм хаш.

Музейнгээ байра байдал харуулха, тэрэн тухайгаа хөөрэхэ зуураа, Шагдарсүрэн гуай зарим тэды ажаглалтанууды хэбэ. Ушар юуб гэхэдэ, Богдо-Уулын ойроо хуртэшэгүй үзэсхэлэн һүүлэй үедэ түрилтэ хашалтада ородог болоо хаш. Тиимэһээ заповеднигые хүшан түхэл соонь үлөөхэ тухай асуудал шиидхэлгэ бэрхэшээлнүүдтэй зүришөө. Хэды хорюулгайшье һаань, Богдо-Уулын оршондо барилга хэгдэнэ, хүнүүд ехэ олоороо тэрээнэй хаяа майлаар тэнэнэ, үбһэ ногооень сабшажа абаашана, мал адуулагдана, үнгэржэ ерэхэдээ, модошье унагааха ушар үзэгдэнэ. Ороной 13 заповеднигэй гол нэгэн болохо Богдо-Уулые хамгаалха зорилгоэр бүри шанга, бүри ашаг үрэтэй хэмжээнүүдые абахаар сэт тулажа ерээ гэжэ музейн директор тон зүб һанамжална.

Богдо-Уулын заповедник тухай асуудал гүрэн түрын эмхи зургаануудта «зүбшэн хэлсэгдэжэ байна гэһэн мэдээсэл һаяхана «Новости Монголии» газетэдэ толилогдоо һэн. Тиимэһээл оршон байгаалиие хамгаалха хуулинуудые нарчнаар сахиһанай, мүн нэмэлтэ хэмжээ ябуулганууды бэелүүлһэнэй ашаар Богдо-Уулын заповедник түүхэтэ ба экономическа удха шанараа гээхэгүй бээ гэжэ найдамаар болобо гээшэ.

...Эртэ урда сагһаа хойшо нангин һүлдэтэ Богдо Уулын дэргэдэ гү, али тэрээн дээрэ амиды амитаниие хороохо гээшэ айхабтар ехэ хорюултай, сээртэй байһан юм. Үнгэржэ ерэхэдээ, гүрэнэй гэмтэдые энэ нангин газарһаа холо абаашажа саазалдаг байһан гэхэ. Харин энээнтэй дашарамдуулан манай хэлэхэ юумэн иимэ: эртэ үрдын монголнуудай мүнөө үеын гэгээрэнги үгсаатаниинь Богдо-Уулада өөртэнь удаан һаһбаран мандажа оршохо эрхэ байдал хангахэнь болтогойл!

Борис ФЕДОРОВ.
(ТАСС).

ХОНООР

ЖАСАДА

Баатарай конгрессын залуучуулын үнгэргэгдэдэгдэлхэйн XII фестивалиин хүндэлэлтэй ...ын ...ын ...ын

«ИЛАЛТЫМНАЙ ЗҮРХЭН — МОСКВА!»

АГУУЕХЭ ИЛАЛТЫН 40 жэлэй ойдо зорюулагдаһан «Россин искусствын мастер-нууд— Илалтын 40 жэлдэ» гэһэн һайндэрэй театрализованно ехэ концертдэ СССР-эй арадай артист Ким Базарсадаев эдэбхитэйгээр хабаадаад, һаяхан бусажа ерээ. Манай корреспондент К. И. Базарсадаевтай уулзажа, тэрэ концертын удха тухай хөөрэжэ үгэхыень гуйһан байна.

— «Олимпийский» гэжэ спорткомплексдо манай концерт болоһон байна. «Илалтымнай зүрхэн — Москва!» гэжэ нэрлэгдээ. Майн 1-нээ эхилээд, майн 12 болотор, 17 концерт үгтөө. Хожомынь концертын дүнгэй гаргагдахада, 250000 хүниие хангаһан байгаа хабди,— гэжэ арадай артист хөөрэнэ. — Мэдээжэ артистнуудһаа гаднa, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай ветерануу — герой хотонуудай түлөөлэгшэд, Москвагай гарнизоной сэрэгшэд «Илагша арадта — алдар соло!» гэһэн гаршагтай прологто хабаадаа.

Тодорхойлон хэлэхэ болоо һаа, СССР-эй арадай артистка, РСФСР-эй Гүрэнэй шангай лауреат Вероника Дударовагай ударидалга доро Москвагай Гүрэнэй симфоническа оркестр, Юрловэй нэрэмжэтэ гүрэнэй хоровой капеллэ (уран һайханайнь хүтэлбэрилэгшэ— РСФСР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша Станислав Гусев), Пятницкийн нэрэмжэтэ гүрэнэй академическэ ород арадай хоор (уран һайханайнь хүтэлбэрилэгшэ, РСФСР-эй арадай артист, РСФСР-эй Гүрэнэй шангай лауреат Валентин Левашов), тиихэдэ Социалис Ажалай Герой, СССР-эй арадай артист Михаил Годенкын урэн һайханай хүтэлбэри доро ажалладаг Сибириин гүрэнэй хатарай ансамбль, Москвагай искусствын мэдээжэ, орон дотороо нилээн суурхаһан бусадшье коллективүүд энэ ехэ концертдэ хабаадаһан байна. Энэ концертын сценариие зохёоһон РСФСР-эй арадай артист, РСФСР-эй Гүрэнэй шангай лауреат, киноактёр, поэт, композитор Михаил Ножкиниие абаад үзыт. Үгьшье һаа, Буряадай АССР-эй ба РСФСР-эй габьяата артист Борис Брунов энэ концертын ахамад режиссер, найруулан табигша байгаа. Манай республикын олониитэ энэ нүхэрые һайн таниха байха. Улаан-Удын анхан байгуулагдаһаар 300 жэлэй ойдо зорюулһан ехэ концертыемнай нүхэр Брунов хүтэлбэрилһэн ха юм. СССР-эй арадай артистка Татьяна Устинова, Социалис Ажалай Герой Михаил Годенко гэгшэд концертын ахамад балетмейстернүүд байһан байна. РСФСР-эй арадай артист Валентин Левашов ахамад хормейстернай байгаа бшуу. Уран зураша Александр Авербах уран һайханайнь шэмэглэлые бүтээгээ.

Асуудал:—Мэдээжэ үшөө ямар артистнуул концертдэ хабаадаа гээшэб?

Харюу:— СССР-эй арадай артистка, СССР-эй ба РСФСР-эй Гүрэнэй шангуудай лауреат Ирина Богачева, СССР-эй арадай артист, Ленинскэ комсомолой шангай лауреат Вячеслав Гордеев, РСФСР-эй арадай артист, Ленинскэ ба СССР-эй Гүрэнэй шангуудай лауреат Василий Лановой, РСФСР-эй арадай артистнууд Алла Пугачева, Иосиф Кобзон, Лев Лещенко, Леонид Сметанников, РСФСР-эй габьята артистнууд Владимир Винокур, Валентина Толкунова, Леонид Усач, бүхэсоюзна конкурсын лауреат Геннадий Хазанов, бүхэроссин конкурсын лауреат Наталья Борисова, бусадшье мэдээжэ бэлигтэй хабаадаал даа. Тиихэдэ Түбэй телевидениин дикторнууд — РСФСР-эй габьята артистнууд Светлана Моргунова, Юрий Ковелёнок, Юрий Балашов гэгшэд концертые хүтэлөө.

Асуудал:—Эгээ ехээр юун танда һайшаагдааб?

Харюу: —Юрэвөө, бүхы концерт үндэр дээдэ хэмжээндэ үнгэрөө гэжэ харагшад, засаг зургаанаймнай хүтэлбэрилэгшэд сэгнээ гээшэ. Парти, правительствын хүтэлбэрилэгшэд түрүүшын үдэрнүүдтэ концертдэмнай ерээ һэн. Ливанай Коммунис партиин, Ливанай Социалис партиин, Ирагай Компартиин түлөөлэгшэдые би обёороо һэм. Гансашье намда бэшэ, бүхы артистнуудта концертын ороло-пролог һайшаагдаһан байха. СССР-эй Оборонын министерствын оркестр энэ ороло-тодо һүр жабхалантайгаар наадажа, зоной зүрхые амаргүйгөөр доһолгоо. Үрэн һайханайнь хүтэлбэрилэгшэ ба ахамад дирижёрынь, —РСФСР-эй искусствын габьята ажал ябуулагша, Ленинскэ шангай лауреат, генерал-майор Михайлов байгаа. Олон хүнэй нюдэнһөө нулимса һубарин дуналжа байгаа һэн.

Асуудал:—Ондоо республикануудһаа үшөө хэд байгааб?

Харюу: —Ондоо республикануудһаа энэ концертдэ намһаа ондоо хүн хабаадаагүй. Саратовһаа нэгэ хүн, Ленинградһаа хоёр хүн байгаа. Бэшэниинь — хуу москвагайхид.

Асуудал:—Ямар дуунуудые тэндэ дуулаа гээшэбта?

Харюу: —Сергей Манжигеевэй «Дэлхэй минии альган дээрэ», Анатолий Андреевэй түрэл нютаг тухай дууе дуулааб. Вероника Дударовагай хүтэлбэрилдэг оркестрэй аялга доро эдэ дуунуудаа бэлдэжэ дуулаа хүм. Түгэсхэлэй нюмерто дууша нүхэртэеэ хамта Д. Тухмановай «Илалтын дууе» хангюурдаа һэмди...

ДАЙДА ДЭЛХЭЙДЭ ДАЙНАЙ БОЛОХОГҮЙ ТҮЛӨӨ!..

ЯМАРШЬЕ нютагта һонин намтартай, һайн хүнүүд олон байдаг. Манай бүлэ Хориин районой Удэ һууринда ерэһээр, хэдыхэн жэл болошободби. Олоншье, һайншье хүнүүдые, һурагшадайнгаа түрэлхидые таниха бологдоо.

Доржо Рабданович Цыбанов тэдэнэй нэгэн болоно. Агууехэ Октябриин хубисхалай илаһаар хоёр жэл болоод байхада гэхэ гү, али Буряад орондо граждан дайнай хатуу үедэ — 1919 ондо Баруун-Хасууртайн Шэбэр гэжэ нютагта тэрэ түрэһэн байна...

Доржо Рабдановичтай удаан хөөрэлдэхэдөө, тэрэнэй үеын хүнүүдэй эсм дээрэ хүндэхэн шалгалтын ашагдаһан байна гэжэ ойлгооб. Нэгэдэхеэр, бага наһаниинь хүлгөөтэйхэн үедэ үнгэрөө. Тэрэ үемнай хүдөө нютагуудай «балар сагай балай харанхыһаа» үшөө хүсэд мултараадүй байһан саг һэн. «Муу үгэ—модоной ороогоор» гэдэгтэл, эл дэб эсын хоб-жэб юрын ажалша хүнүүдэй сэдьхэл бодолые хуймуулдаг бэлэй.

Тезд «сагаан юумэнэй сараа эли» гэдэг шуу. Шэнэ сагай һайхан нэбшээе хүдөөгэй малша буряадууд түргэхэн мэдэрээдхёо һэн. Илангаяа шэнэ юумэндэ абааштай үхибүүд эхэ, эсэгынгээ гэгээрхэ, муу һайниие илгаха хэрэгтэ горитой үүргэтэй байгаа.

Тиимэ үүргэтэнэй нэгэн Доржо хүбүүн һэн гэбэл, алшүүл эхэ, эсэгынгээ ашые харюулха нангин уялгаяа хара багаһаа һайн ойлгоһон, тиимэ һайхан мэдэрэл шуһандань бүхөөр шэнгэнхэй байгаа гээшэ ха. Доржын 15-тай байхадань, эсэгэнь хүндөөр убшэлжэ наһа бараба. Эсэгынгээ мордсошоходо, эдирхэн хүбүүн эжыдээ туһалха гэжэ трактористын хоёр һарын курсада һураа. Тиигэжэ нютагтань бии болоһон түрүүшын тракторай жолоошон байһан алдартай.

Газар элдүүрилгын оньһон хүсэтэ зэбсэгэй хабые туршан, Кировэй нэрэмжэтэ колхоздо хүдэлбэ. Эдир заасаннаа ажалда атаржаһан, хүдэлмэридэ хүдэржэһэн хүбүүн 1937 ондо мэргэжэлээ дээшэлүүлхэеэ Элхиин механизаторнуудай курсада ошоһон юм. Мүнөөдэрэйхеэр халэбэл, тэндэ һуража, үргэн профилиин мэргэжэлтэн болоо бэлэй. Үнэхээроошье, тэрэ сагта трактористын, комбайнерой, шоферой, слесариин үнэмшэлгэтэй болоһон хүн ямархан сэнтэй мэргэжэлтэн байгаа гээшэб!

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай эхилхэдэ, хэрэгтэй мэргэжэлтэн байһан хойноо сэрэгтэ абтангүй үлэхэ аргатай байгаа. Колхоздоо таряа тарилсажа, хуряалсажа ябахадаа, Доржо Цыбанов зондо, фронтдо хэрэгтэйл юумэ хэжэ ябанаб гэжэ хэдышье сэдьхэлээ заһаха. Тезд тэрэ үеын үхибүүд, эдирдуу болохогүй. 1929 ондо Удын эхин һургуулида орожо, эрдэмэй үндэһэ шудалжа эхилээ. Һүбэлгэн хүбүүн шэнэ байдалай амисхалые эдэбхитэйгээр тараалсагшадай нэгэй болоо һэн. Һургуулидаа туулай үсхэбэрилгые эрхилээд, 200 гаран хүрэтэр үсхэһэн байна. Тэр горитойхон болоходоо, пионервожатаар томилогдожо, пионернүүдтэй хамта эдир Доржо хоолос түүлсэдэг, хартаабха малталсадаг болоо һэн.

Тэрэ үеын үхибүүд, эдиргазар уһалха уһаяа хамгаалхаа мордоһон үетэн нүхэдөө һанан гэхэдээ: «Би дүрбэн мүсэ бүтэн, элүүр хүн аад, яахадаа эндэ тракторай, комбайнай ороодо һууха болоо хүнбиб? Нүхэдни танк жолоодожо, галзуу дайсадтай гар наанаһаа дайлалдажа ябаха! Харин би?.. — гэжэ һанахадаа, досоонь тэсэшэгүй болошодог һэн.

— Манайхин илаха гэжэ минии үетэн батаар этигэжэ ябаа. Тиигээд лэ дайн түргэн дүүрэшэхээр һанагдаха. Эхэ оромнай бишыхал хүсэлээ заннуруулжа, сэгэ нэгэ хүрсэ дүүргэжэ лэ, Советскэ Союзай мэдээжэ полководецуудай нэгэн—суута Ватутинай хүтэлбэри доро Сталинградай шанга байлдаанда хабаадаба.

Удангүй Сталинградай байлдаанда манайхид илажа, Паулюсай армиие плендэ бултыень абаа. Үлэнэн дайсад һүүлээ хабшаһан үлэн шононууд мэтэ, баруулжаа намнагдажа эхилээ. Курскын ехэ байлдаанай һүүлээр дайсад нара хафашизмые бүрилдүүлэн ядажа, дайсадай хэзээдэ үндылгэн бодохо тэмсэн, амиды сагаа ажаллажа ябаха тө тө тэрэ тангариг

1946 он болотор банов Совет Армиин алба хээд, удаань түрэл нютагаа бүрэлэй. Дайшалты гай ордентой, хэ тай бусаһан хүбүүн гаархидынь халуу ааб даа.

Сэрэгнээ ерээд, балар раншьегүй, Доржо данович Удын хуушан ажалаа слесарэр һүүлдэнь сэ һон хойноо ажалдаа үлэ гагнууршан, шэ дархан, эр ша — хэдэн шэнэ үнгэрһэн жэлнүүд

Хүдөө ажахын үй социалис мүрысөө дэр амжалтануудта байһан Д. Р. Цыбанойнгоо ба нютагай зургаануудта Хүндэлэлэй олон мотачуудаар шагна

Алтан гартай байхаһаа гадна Доржо данович түрэлхиин лойтой һэн тула най харалгенуудта тэйгээр хабаадаа

Сэрэгнээ табиг һүүлээр 39 жэлэй лажа ябана. Пенс хайшье бол, ажа даа. Мүнөө Удын гуулиин һурагшадта гөө мэргэжэлнүүдэ Австрида нүхэдтэй лөөлнэн концлагерьдэ өөрөө өөртө гаригтаа үнэн Юундэб гэхэдэ, үнэ үзэхэ ёногүй, сэ доро удэжэ, сэ шад болоо үргэ гэжэ Д. Р. Цыбанов дэг. Тиимэ, ажа дахин ажаллаха, хэйдэ дайнай дэлгэрхэгүйн түлөө

Д. Г.

Хориин районой Удэ нүүрүүлэ

ФЕСТИВАЛИИН ТЭМДЭГТЭЙ

Улаан-Удын гарай бэлэгүүдэй заводой коллективэй бүтээн гаргаһан гурбан янзын зүйлэй продукци Залуушуулай болон студентнэрэй бүхэдэлхэйн XII фестивалиин тэмдэгтэйгээр гараха гэһэн баяртай мэдээсэл һаяхана ерэбэ. Иимэ хүндэтэ эрхэдэ түс заводой коллектив Сибириин болон Алас-Дурна зүгтэ оршодог предприятинуудай дундаһаа анха түрүүн хүртэбэ бшуу.

Заводой ахамад зураша, СССР-эй Уран зураашадай холбооной гэшүүн Т. Н. Тимина иигэжэ хөөрэнэ:

— Залуушуулай фестивалиин һүлдэ тэмдэгтэй продукци зохёолгодо, тэрэниие бүтээлгэдэ манай таһагай бүхы хүдэлмэрилэгшэд эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. Эндэ модельер Р. В. Комарова, оёлгын талаар зураша Л. И. Хорахинова, мүнгэшэ дархан Б. В. Табхаров гэгшэдые дүрдажа болоно. Манай заводой гаргаһан продукци Залуушуулай болон студентнэрэй бүхэдэлхэйн фестивальда ерэһэн айпшадта һайшаагдаха байха гэжэ һананабди.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Фестивалиин бэлэдхэлэй комитедэй нимэ дипломууд заводто барюулагдаа. 2. Заводой гаргахаар хараалһан малгай, самса үмдэһэн басага харанат.

А. ЧЕПАКИНАЙ фото-текст.

ДАРИ-ХЭЭ ТЭ

УЯНГА

Минии бага ябахада, нютагтамнай Дари-хээтэй ажаһуудаг бэлэй. Хотон айлайнгаа дунда табиг хан шагаабаринуудтай багахан гэрһээ гараангүй жэдэг һэн.

Сагаан һарын эхээр, эреэгшэнэйнгээ туглаш хээтэй сагаан эдеэгээ дэлгэрүүлдэг гуримтай лэ бүхэли зундаа, орой намарай ольбоной хээтэйн модон һаба, һуулгануд, үйһэн хүнэгүй ргаар, байлгансаг, сагаагаар билтаржа байгша дөөл, Дари-хээтэйдэ ороһон лэ хүн, бүри ураг най булхангаар түнхижэ хэгдэһэн матаар улаа эдеэнһээнь садатараа амсажа гарадаг һэн.

Үдэрэй тэниижэ, тэнгэриин уяржа эхилхэдэ, тэбэнэ шэнги томо зүүгээ һагабшалжа, долёобо хурабшаяа зүүгээд, хубиржа хуушаһан нимгэ хубэрдижэ, халааһа табижа һуугша һэн. Удаань үртөөр «далан» халааһа табюулжа, дамбагар лошоһон мэшээг-туулмагаа хадхажа, халааһалжа

— Дари-хээтэймнай сэсэгэйнгээ сезондо эртэй даа,— гэлсэхэ нютагайхидынь.

— Мүнөөхин сэсэгээл түүхээ түхеэрбэ ха юм жэл болоо һаань, Дамба зээшни үнсэндэшни үбһэ хоол хорёодошни орүүлна ха юм. Юу суглуулааб гэжэ бүхэли зундаа бүхынэ гээшэб Дари-хээтэйн үүри шабганса хажуудань һуугаа

— Халуун наран доро хүн зоной хүлһөө гара мэри хэжэ ябахада, энэ хүнды гэр соо хуһыжэ рэг юуб. Хүл дээрээ хадаа зүгынүүдэйшье дуу жа ябахам хэрэг даа, — гээд үгэ үсөөнтэй гүбэрхэ.

Хүнды, Тужаар модоной хүхэржэ, Удын голоо гааһанай набшалжа эхилһэн хүхын дуунай түлөө бын энгэрээр годиржо ерэһэн горходой тохойт олоороо түргэн һалбарһан түрүүшын сэсэгүүдэ дэлгэгдэшэдэг бэлэй. Тэрээн дээгүүр Дари-хээ ряан халааһаараа сэсэгүүдэй үнгэ булаалдаа туулмагаа шэрэнхэй, хододоо хүл дээрээ бүхыгөө үдэртөө сэсэг түүжэ ябагша һэн.

Сэнхир тэнгэриин тооноһоо шара тоһоной адаг һаншуу зунай аяма халуундашье, Хүндын адагаг талаар, хүүргын зүүгээр миралһан үнгын сэсэг соо Дари-хээтэйл ябаха. Тэрэнэй мүрөөр шэрэгдэ мэшээг туулмаг дээгүүр, тэрлигэйнь хормойгоор зугынүүд бал тоһоёо суглуулхаяашье мартажарна эбдүүсэн эрьежэ, дүүелдэн үдэшэдэг һэн. Тала, гү олоороо һалбарһан даргы, балжан-гарма, зо улаалзай, ая ганга, һүн-сэсэг болоод, үшөөшье лэй сэсэг намаагай хоншуу хангалаар нэгэ доро байдаг мэшээг-туулмагайнь таабарние хаанаһаа лэй тэдэ зугынүүд! Юрэдоол, үнгын сэсэгүүдэй лаар нэбтэршэһэн Дари-хээтэйдэ гүнгэнэлдэжэ зугынүүдые харахада, хүгшөөдэ ягаадшьеб ахаг тэрээнһээ юуншьеб харамиаһаншье шэнжэтэй лэйл.

Намар болоходо, Дари-хээтэйн үбһэнэй хуһа һэн сэсэгүүдэйнь тобогор бухалай хажуудa, Д хяагал хухэ сомоохонние табижа үгэдэг һэн.

Дари-хээтэй... һанаад дурсаад һуухадам, хуу хан хабарай уняар соошье, зулгы зунай зэрэг Хүндын адагаар, Гурьбын талаар, хүүргын зүүгэ лэ, сэсэгүүдээ түүжэл ябана хэбэртэй, Дари-хээ

Булат Ж

АРХИ—АМИ НАҺАНАЙ ДАЙСАН

АЛИШЬЕ ТАЛАҺАА ЗҮБ!

Эхэ һайхан оромнай Агууехэ Илалтын 40 жэлэй түүхэтэ ойе удха түгэлдэрөөр, үндэр хэмжээндэ үнгэргэжэрхёод, түрэл Коммунис партиингаа ээлжээтэ XXVII съездые ажалай амжалтаар үгтахые бүхы арадаа уряалан, үргэн, далайсатай социалис мүрысөө эмхидхэнэ.

Энэ гайхамшаг хүгжэлтын шатада арад зонойнгоо ажаһуудалай эрилтые хангаха хэрэгые улам һайжаруулха зорилготой хэдэн тогтоол хойно хойноһоонь гаргагдаба.

«Архидалга болон алкоголизмые зайсуулха хэмжээнүүд тухай» КПСС-эй ЦК-гай, засагай дээдын зургаануудай тогтоолнуудые арад зон һайшаан үгтөб. Бишье сэдьхэлһээ баярлан һайшаанаб.

Архиин хара муухай хойшолонгууд тухай энээнһээ урагша хэлэхэдэ хэлэгдээ, хэн нэгэниие авгадахада аргадагдаа гээшэ. Архидалгые зайсуулха тухай энээнһээ урда абтаһан һайн хэмжээнүүд илагтал ойлгуулламжын үүргэ дүүргэнэн ааб даа. Гэбэшье, нэгэндээ нэтэрһэн, Хуули гэ шые сахиха, хүндэлхэ мэдэрэлгүй заримашуул, арадайнгаа ёһо заншалые тоогоогүйшүүл үнэндөө хуулида эсэргүүсэжэ, ниитын журам баһажа ябадаг байгаа гээшэ. Архиһаа хумхаарагшадай галзуу муухай аашануудта шанга харюу болгон абтаха хэмжээнүүд шэнэ тогтоол соо тобойсо хараалагданхай. Энэ ехэ һайн! Иимэ шанга хэмжээ хараалха саг ерээ. Хуули хадаа хуули бшуу. Хуули гэ хамагай сахиха нангин юумэ ха юм. Хуули хэндэшье баһуулхагүй хүсэтэй. Хуули хэзээшье хуушархагүй, бууршагүй эршэтэй байхал!

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай урда, гушаад гаран оноор бидэ залуу ябаздби. Тэрэ үедэ миниий үетэн — залуушуул архи ууха гээшые мэдэхэгүй, шадал хаба соогоо арад зоноо гэгээрүүлхэ, колхоз, артельнүүдээ шанга шадалтай болгохоо шармайн оролдожо ябаа.

Архидахашье саг бэшэ байгаа. Юумэн хомор. Баруун тээ фашис Германи, Италиэ, зүүн тээ милитарис Япон дайгаар жүрөөдэн дугташажа, дэлхэй дээрэ нилээд тугшуурилтэй байгаа. Хуули журам тон нарин сахигдадаг һэн. Арад зомнай ямар һайн журамтай, эмхитэй байгаа гээшэб! Фронт дээрэ фашистнар булигдан зугадахадаа, зорёон архи орхидог байгаа. Манайхин тэрэ муухай архиинь шоо үзэн адхажархидаг һэн.

Архиин муу муухай хара нүгэлдэ дайрагдан доройтоогүй, архи гээшые ойро үзэдэггүй сэбэр хүнүүд, арюун бүлэ олон. Тэдэнэр ёһо заншалаа нариннаар үргэжэ, Хуули сахин, гэр бүлэдөө архиин бузарые оруулангүй, үри хүүгэдэ тэрэнэй угаарһаа сарана хүмүүжүүлнэ. Энэ һайхан сагайнгаа баян һуудалай хэшэгтэ хүртэн, ажалаар өөһэдынгөө алдаршуулжа, зондоо магтуулжа, хүгшэдөө баяжуулжа ябадаг эдэлүушуулнэй олон гээшэ.

Шэнэ үеын хүнүүднай энэ тогтоолые ямар урма баяртайгаар үгтаба гээшэб! Тэдэнэр шэнэ һуудалаа улам һайханаар зохёон байгуулха дүүрэн эрхэ байдалтай болобоха юм.

Мүнөө үеын һайхан һуудалые бузарлагша архиншадтай тогтоолой дүүрэн хүсэн соо гам хайрагүй тэмсэжэ, амгалан жаргалтай һуудалые улам мандуулха дүүрэн арга олдобо бшуу.

Эдэ хуулинуудай үндэһөөр арадэй депутадуудай Советүүд нютаг нютагай эрхэ байдал дээрэ бодото хэмжээнүүдые хараалжа байһаниинь дамжаггүй.

Архяар «эдеэлжэ» ябадаг хүн ондоо хуниие бэедээ татажа, хамта архидадаг болгохо зорилгоор архи уулгаха гэжэ бааладаг, галхаадаг байна. Энэ болбол хүндэлһэн ябадал бэшэ, зөөлэшэлһэн арга гээшэ. Архи хармаангалаад, үшөө нэгэ үрөөһэн бөөрээ дахууланхай, айлда орожо ерээд, һэнгэргүй архи уулгые эмхидхэгшэд дайралдадаг.

Бэеэ һула табижа, архиин мэдэлдэ абтаһан зарим ахиршуул һоргуудаа бэеэ үмөөржэ, хэлэ татадаг, бүлэеэ хашараахаһаа гадна, муухай хараал, дэмбэрэлгүй үгэ аманда орохысоо хэлэжэ, үнэндөө тон тэнэгээр аашалдаг ха юм.

Жаахан хүүгэдэй нюдэн дээрэ архидалгые огтолон хорихо Жаргалтай жаахан үхибүүн һоргуугай галзуу муухай нюдэ хараха, хахир муухай эзэрлиг хараал дуулаха ёһэгүй! Эдэ мэтые хараадаа абаха шухала.

Эхэ оромнай хэды тэсэмгэй сэсээр архидалгатай тэмсэлгые хараалба гээшэб. Арадай һанамжа дурадхалнуудые хараадаа абажа, гаргаһан Хуулие айхабтар нариннаар сахижа, үдэр бүри хүтэлбэри болгон бэелүүлжэ, хара муухай архидалгые үндэһөөрнь үгы болгон, саашадаа арад зонойнгоо амгалан жаргалтай, элүүр энхэ, гэгээрэнги һуудалые хамгаалан жагсаха саг ерэбэ.

Цокто НОМТОЕВ,
Социалис Ажалай Герой,
уран зохёолшо.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Партийна бүлэг — коллективэй гол хүсэн» — түрүү бэшэг. КПСС-эй ЦК-гай Политбюородо. «Космодромой үльгэр туужын шатануу» — «Союз Т-13» онгосын нимдэлгэ дээрэһээ хэгдэһэн репортаж. Шэнэлэн һэльбэлгын барилганууд дээрэһээ.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Соведүүдэй хүдэлмэри» — суглуулбари: Һайн шанэртайгаар, түргэнөөр барилга хэхэ. «Голодоһо гаргалгые эрид усадхаха» — А. Казанцевай статья. «Саарһан дээрэ, харгы замда...» — «Правда Бурятии» газетын, ГАИ-гай шалгалта. Редакцида ерэһэн бэшэгүүдһээ.

Гурбадахи хуудаһанда. Шэтын областной драматическа театрай гастрольнууд. «Мүнөөдэрэй гашуудал нимэ» — С. Имихеловагай статья. Агуу Илалтын 40 жэлэй ойдо. «Басаган ябаһан арбан долоон наһандаа» — Г. Елисеевагай статья. Хилын саанаһаа абтаһан мэдээсэлнүүд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Субботын үдэрэй галхан» — суглуулбари. Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд.

ХУРА БОРООТОЙ БА

Байгша оной май һара соо республика доторнай гол түлэб һалхигүй, хуурай үдэрнүүд үзэгдөө. Һүүлэй үдэрнүүдтэнь урда зүгһөө циклоной дүтэлхэдэ, һарын шииг нойтоной нормые 1—2 дахин үлүүлһэн аадар, бороо адхарһан юм. Илангаяа Улаан-Удын, Бэшүүрэй, Мухар-Шэбэрэй, Хяагтын болон Загарайн районуудта шииг нойтон ехээр орожо, 25—35 миллиметртэ, тиихэдэ бусад районуудта 15—20 миллиметртэ хүрэһэн байна.

Зунай түрүүшын һара гараба. Сагайнгаа уларилаар июнь һара урдажайхидаал адлирхуу байхаар хүлеэгдэнэ. Агаарай температура дунда зэргээр 17—18 градус дулаан байха. Иимэ дулаан уяр олонхи үдэрнүүдэ һуниндөө 7—12, 23 градус дулаа Илангаяа аяма нүүд түрүүшын ба багаар, хоёрдохи декаданууда урда зүгэй райо 50 миллиметр унаха байбал, бусаа та 60—70 милли хэ байна.

Һарын һүүл бага хоёрдохи декадын ра бороо ехээр хүлеэгдэнэ.

Н. А

Редакторай орлогш
П. Н. НИКИ

Коммунис

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД:
ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08 зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52 секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23 промышленности и строительства—2-61-35 сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта —2-69-58 культуры и школ — 2-60-21 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81 корректорская—2-33-61 выпускающие— 2-35-95 отдел объявлений—2-65—54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ ул. Ленина 35 Н-00442. Заказ № 132. Индекс 04649.

АЛЬБАН ШҮДХЭРТЭЙ АЛЯАРХАЛДАЖА ЯБАҺААР...

Шог үгүүлэл

Шэрэбэй Норбо гээшые Шэбэртэ нютагта хүн бүхэн мэдэдэг һэн. Ажалша бэрхээрээ, алта мүнгөөрөөшье тэрэ суурхаагүй.

Юугээрээ суурхаа юм гэжэ гү? Альбан шүдхэртэй анда нүхэд боложо, айл аймагаа шууюулдаг болоһоороо сууда гараһан юм.

Нэгэтэ нимэ ушар болоо һэн. Шэбэртын сельпогой магазин тээшэ Шэрэбэй Норбо сэхэ ерэбэ ха. Хэрэлсы дээрэнь олон хүн зогсожо байба. Норбо тэдээндэ мэндээ хэлэхэтэй үгытэй, иигэжэ һураба:

— Альбан шүдхэр андамни байна гү?

Хүнүүд нюур нюураа харалсаад, юуншье гэжэ харюусахаяа ойлгобогүй.

— Һэ! Амандаа уһа балгаһан зон хат даа,— гэжэ Норбо хараагаад, магазинай үүдэ татажа, хондогод гээд орошобо. Тэндэ үнишье болонгүй дүшэн градустай дүлэтэ харые баряад гараба. Тэрэнээ зондо харуулаад:

— Хараба гүт? Альбан шүдхэр андамни энэ байна ха юм! Юушье мэдэхэгүй, — гээд, баруун гартаа эрьюулэн баряад, зүүн гарайнгаа альгые сохимсоорнь, таглаадаһаниинь пүс гэжэ өөдөө хиндэшэбэ. Норбо миһэд гэжэ, дороһоо абан, нэгэ ехээр амилжархёод, шэлэйнгээ амһарые аман худараа гудараад, тархяа өөдэнь харуулба. Архишье шолшогоносо хоолой руунь юулэгдэбэ. Гал халуун уһан улаан хоолой соонь халташье тогтонгүй, хото руунь сэхэ урдаба хэбэртэй. Тиигжэ шэлтэй архияа нэгэ амяар хооһолжорхёод, бүтылхэсэ хажуу тээшэнь шэдэжэрхибэ. Шулуу сохижо унаһан шэл амһарта шуухирса бархирһандал ханхишан бутаршаба.

«Зай, бараг байна аабзаби?» гэжэ бэеэ өөгшөөһэндэл, Норбо миһэлзэһэн нюдөөр зоной нюур хилам гэжэ хараад, урал амаа хамсыгаараа аршажархилай. Юумэ ууһаншье хэбэргүйгөөр, хармаанаа һуулижа, аршуултай тамхяа гаргаад, гааһаяа дүүргээд, тэрэнээ носоогоод, баглагар хүхэ утаа хамар аман хоёрһоо тэгшэ баяуулан зогсоо һэн гэхэ.

Иигэжэ альбан шүдхэртэй анда боложо, амаргүй эдирхэжэ ябаһан Норбо алтан дэлхэй дээрэ ами наһа эдлэжэ, удаан ябаагүй һэн. Эльгэ, боорэнь «альбан шүдхэрэй хорхойдо» эдигдэжэ муудаад. Норбо бидэндэ һайн һуухыемнай захиһан юм даа.

Ч. МИТЫПОВ,
М. ДАНИЛОВА.